

Η συμβολή του Μετσόβιου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. και του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου

Δ. Ρόκος, Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Ε. Μιχαηλίδου, Γεωπόνος, MSc «Περιβάλλον και Ανάπτυξη» του Ε.Μ.Π.

Υποψήφια Διδάκτωρ Ε.Μ.Π.

Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας, Ε.Μ.Π.

Περίληψη

Το Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών ιδρύθηκε το 1993 και συγκροτήθηκε με τη σχετική απόφαση της 22ας Συνεδρίασης της Συγκλήτου του Ε.Μ.Π. της 23ης.12.1998. Σκοπός του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. είναι η διεξαγωγή διεπιστημονικής έρευνας στα πεδία ανάπτυξης και περιβάλλοντος των ορεινών περιοχών καθώς και η ουσιαστική συμβολή και υποβοήθηση του Ε.Μ.Π. με στόχο την πραγματοποίηση ουσιαστικής επιστημονικής, εκπαιδευτικής και ερευνητικής σύνδεσής του με την γενέτειρα των ιδρυτών του, το Μέτσοβο και γενικότερα την Ήπειρο, και την αποτελεσματική συμβολή του στην Ολοκληρωμένη τους Ανάπτυξη.

Βασικό συμπαραστάτη του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. αποτελεί το Κοινωφελές Ίδρυμα Ανάπτυξης του Μετσόβιου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π., Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου, του οποίου η σύσταση και ο οργανισμός εγκρίθηκαν με το Προεδρικό Διάταγμα που δημοσιεύθηκε στο φύλλο 559 της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως τ. Β' της 15ης Μαΐου του 2001. Σκοπός του Ιδρύματος είναι η διαρκής, συστηματική και ολοκληρωμένη υποστήριξη της λειτουργίας και ανάπτυξης των δραστηριοτήτων του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π., σε επιστημονικό, ερευνητικό, τεχνικό/τεχνολογικό, πολιτισμικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο και η δημιουργική συνεργασία μ' αυτό για την εκπλήρωση των σκοπών του, δηλαδή την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών.

Στο πλαίσιο της αποστολής τους, το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και το Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. υλοποιούν δραστηριότητες οι οποίες αντικειμενικά στοχεύουν και στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου. Οι σημαντικότερες από αυτές είναι η κατασκευή των κεντρικών εγκαταστάσεων του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο και η λειτουργία του ως αποκεντρωμένου πόλου παιδείας, μόρφωσης και πολιτισμού του Ε.Μ.Π. στην Ήπειρο, τα Βαλκάνια και την Ευρώπη, η οργάνωση και διεξαγωγή από το 1995 ανά τριετία σχετικών διεπιστημονικών – διαπανεπιστημιακών συνεδρίων στο Μέτσοβο, η δημοσίευση των πρακτικών τους και η συμβολή στη συγκρότηση της απαραίτητης υποδομής για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου. Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. επίσης συμβάλλει στην κατεύθυνση αυτή με τη συγκρότηση και διαρκή ενημέρωση βάσεων δεδομένων και αρχείων με τις δημογραφικές, κοινωνικές κ.λπ. στατιστικές και τις χρήσεις γης στην Περιφέρεια Ηπείρου καθώς και με πληροφορίες και ποιοτικά, μετρητικά και τηλεπισκοπικά στοιχεία για το φυσικό περιβάλλον και την πολιτισμική κληρονομιά της ορεινότερης Περιφέρειας της Ελλάδας. Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. ακόμη διατηρεί καταλόγους ηλεκτρονικών διευθύνσεων δήμων και κοινοτήτων, τοπικών φορέων και φορέων των αποδήμων Ηπειρωτών, καθώς και άλλων δικτυακών τόπων με αντικείμενο την Ήπειρο.

Στην εργασία παρουσιάζονται αναλυτικά οι στόχοι και τα προγράμματα του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. καθώς και οι επιστημονικές, ερευνητικές και πολιτισμικές τους δραστηριότητες οι οποίες φιλοδοξούν να συμβάλουν ουσιαστικά στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου.

Ιδιαίτερο βάρος στην εργασία αυτή δίνεται στην προσπάθεια τεκμηρίωσης και διεκδίκησης πραγματοποίησης της πρότασης για ίδρυση και λειτουργία από το Ε.Μ.Πολυτεχνείο Σχολής "Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών" στις εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο.

Το Μέτσοβο, πέρα από τον προφανή συμβολισμό του ως πατρίδας των ιδρυτών και μεγάλων ευεργετών του Πολυτεχνείου μας, είναι ένας δυναμικός ορεινός Δήμος της Ηπείρου, της ορεινότερης περιφέρειας της Ελλάδος, η οποία μαζί με την Αυστρία είναι οι ορεινότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και γι' αυτό αποτελεί την πλέον νομιμοποιημένη, λόγω των συνθηκών της φυσικής και της κοινωνικοοικονομικής του πραγματικότητας, έδρα μιας τέτοιας Σχολής του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου.

1. Εισαγωγή

Το Μέτσοβο είναι η πατρίδα του Στουρνάρη, της Ελένης και του Μιχαήλ Τσοίτσα, του Αβέρωφ και του Δημήτρη Θωμαΐδη, δηλαδή των ιδρυτών και μεγάλων ευεργετών του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου αλλά και μεγάλων ευεργετών της Ηπείρου και της πατρίδας μας γενικότερα. Η πράξη της ευεργεσίας και ανέγερσης του Πολυτεχνείου αποτελεί έκφραση του ηθικού μεγαλείου των ξενιτεμένων Μετσοβιτών και συνδέεται με το ισχυρότατο ενδιαφέρον τους για την επιστημονική, κοινωνική, τεχνική και οικονομική ανάπτυξη του νεοσύστατου Ελληνικού κράτους. Οι προσφορές όμως των μεγάλων Μετσοβιτών ευεργετών δεν σταματούν μόνο στο Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο αλλά εκτείνονται ευρύτερα στον πολιτισμό, στη μουσική, τον αθλητισμό και στην ανάπτυξη των κοινωνικών και αμυντικών υποδομών για ολόκληρη τη χώρα.

Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο θέλοντας να επιστρέψει ένα μέρος του χρέους του στην πατρίδα των ιδρυτών και μεγάλων ευεργετών του, προχώρησε στην ίδρυση, συγκρότηση και λειτουργία του Μετσοβίου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. για την προστασία και την ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών Ευρωπαϊκών πολιτισμών. Για την υποβοήθηση του έργου του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. συστάθηκε επίσης το Κοινωφελές Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

Ακολουθώντας το παράδειγμα των μεγάλων ευεργετών το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και το Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. δεν έχουν ως στόχο τους τη συμβολή στην μονοδιάστατη τεχνολογική ανάπτυξη των ορεινών περιοχών της πατρίδας μας αλλά στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξή τους ταυτοχρόνως σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό, τεχνικό/τεχνολογικό και περιβαλλοντικό επίπεδο.

2. Συγκρότηση και αποστολή του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

Το Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών ιδρύθηκε το 1993 και συγκροτήθηκε με τη σχετική απόφαση της 22ας Συνεδρίασης της Συγκλήτου του Ε.Μ.Π. της 23ης.12.1998. Σκοπός του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. είναι η διεξαγωγή διεπιστημονικής έρευνας στα πεδία ανάπτυξης και περιβάλλοντος των ορεινών περιοχών καθώς και η ουσιαστική συμβολή και υποβοήθηση του Ε.Μ.Π. με στόχο την πραγματοποίηση ουσιαστικής επιστημονικής, εκπαιδευτικής και ερευνητικής σύνδεσής του με την γενέτειρα των ιδρυτών του, το Μέτσοβο και γενικότερα την Ήπειρο, και την αποτελεσματική συμβολή του στην Ολοκληρωμένη τους Ανάπτυξη.

Στην κατεύθυνση αυτή, το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. αναπτύσσει συνεργασίες με τους φορείς παιδείας, έρευνας και πολιτιστικής ανάπτυξης της Ηπείρου με στόχο την ανάληψη και πραγματοποίηση δραστηριοτήτων στο πλαίσιο της αποστολής του η οποία περιλαμβάνει τη διεξαγωγή ερευνών, μελετών και σεμιναρίων σχετικών με το ευρύτερο αντικείμενό του. Στόχο του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο αποτελεί επίσης η δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Δικτύου υπό την αιγίδα του, με φορείς αναλόγων δραστηριοτήτων, ή η

συμμετοχή του σε ήδη υπάρχοντα Δίκτυα, με απώτερο σκοπό την αξιοποίησή του από τους πανεπιστημιακούς, ερευνητικούς πολιτιστικούς και παραγωγικούς φορείς της Ηπείρου ως Ευρωπαϊκού Κέντρου αποκεντρωμένης διεπιστημονικής, εκπαιδευτικής, ερευνητικής, τεχνολογικής και πολιτισμικής δραστηριότητας του Εθνικού Μετσοβίου Πολυτεχνείου στη γενέτειρα των ιδρυτών και μεγάλων ευεργετών του.

Με την απόφαση της Συγκλήτου του Ε.Μ.Π. της 23^{ης}.12.1998 την Επιστημονική Επιτροπή (Ε.Ε.) του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. αποτελούν οι:

Ε. Γαλανής, Καθηγητής Ε.Μ.Π. και τέως Αντιπρύτανης Ε.Μ.Π.

Δ. Μαρίνος-Κουρής, Καθηγητής Ε.Μ.Π.

Ν. Μαρκάτος, Καθηγητής Ε.Μ.Π. και τέως Πρύτανης Ε.Μ.Π.

Δ.-Δ. Μπαλοδήμος, Καθηγητής Ε.Μ.Π. και τέως Αντιπρύτανης Ε.Μ.Π. και

Δ. Ρόκος, Καθηγητής Ε.Μ.Π., ο οποίος και είναι ο Επιστημονικός και Διοικητικός Υπεύθυνος του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

3. Συγκρότηση και αποστολή του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

Το Κοινοφελές Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών αποτελεί Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου του οποίου η σύσταση και ο οργανισμός εγκρίθηκαν με το Προεδρικό Διάταγμα που δημοσιεύθηκε στο φύλλο 559 της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως τ. Β' της 15ης Μαΐου του 2001.

Σκοπός του Ιδρύματος είναι η διαρκής, συστηματική και ολοκληρωμένη υποστήριξη της λειτουργίας και ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π., σε επιστημονικό, ερευνητικό, τεχνικό/τεχνολογικό, πολιτισμικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο και η δημιουργική συνεργασία μ' αυτό για την εκπλήρωση των σκοπών του, δηλαδή την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών. Στην κατεύθυνση αυτή, το Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. επιδιώκει την ανάληψη και εκπόνηση διεπιστημονικών ερευνών και μελετών στα πεδία της ανάπτυξης και του περιβάλλοντος και των πολυδιάστατων σχέσεων, αλληλεξαρτήσεων και αλληλεπιδράσεων τους και την προώθηση και ενίσχυση σχετικών πρωτοβουλιών και συνεργασιών του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. σε όλα τα επίπεδα, με το Ε.Μ.Π., το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, την Περιφέρεια Ηπείρου, την Νομαρχιακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση, το Δήμο Μετσόβου, το Ίδρυμα "Εγνατία" Ηπείρου και τους επιστημονικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς φορείς της χώρας και τα σχετικά Ιδρύματα, με στόχο την ουσιαστική συμβολή τους, θεωρητικά και πρακτικά, στην Ολοκληρωμένη και Αξιοβίωτη Ανάπτυξη της Ηπείρου καθώς και γενικά των ορεινών περιοχών της χώρας μας.

Σύμφωνα με το σχετικό Προεδρικό Διάταγμα το Διοικητικό Συμβούλιο του Ιδρύματος συγκροτήθηκε ως εξής:

Πρόεδρος: Δ. Ρόκος, Καθηγητής Ε.Μ.Π., Επιστημονικός και Διοικητικός Υπεύθυνος του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

Αντιπρόεδρος: Η. Ζούβιας, Δικηγόρος

Γεν. Γραμματέας: Δ.-Δ. Μπαλοδήμος, Καθηγητής Ε.Μ.Π., Μέλος της Ε.Ε. του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

Ταμίας: Ε. Γαλανής, Καθηγητής Ε.Μ.Π., Μέλος της Ε.Ε. του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

Μέλη: Θ. Ξανθόπουλος, Καθηγητής Ε.Μ.Π. και τέως Πρύτανης του Ε.Μ.Π.

Ε. Καψωμένος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Π. Νούτσος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Α. Μπίσας, Ιατρός

Α. Καχριμάνης, Ηλεκτρολόγος Μηχανολόγος Μηχανικός

4. Δραστηριότητες του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου

4.1 Κατασκευή του συγκροτήματος του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο

Το 1995, στην εναρκτήρια ομιλία του στο 1^ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. με θέμα «Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο για το Μέτσοβο. Επιστρέφοντας ένα Μέρος του Χρέους», ο Επιστημονικός και Διοικητικός Υπεύθυνος του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. Καθηγητής Δ. Ρόκος, επισήμανε ότι: «Η επιλογή του Μετσόβου ως τόπου εγκατάστασης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. βασίστηκε στο αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η επαρχία Μετσόβου είναι μια αναπτυγμένη και γεμάτη ζωντάνια και δημιουργικότητα ευρωπαϊκή περιφέρεια, με αξιόλογη διαχρονικά τοπική πολιτισμική παράδοση και με μεγάλη συμβολή των κατοίκων της στα γράμματα, στις επιστήμες και τις τέχνες, αλλά και στους εθνικούς και δημοκρατικούς αγώνες της πατρίδας μας και στη γενικότερη οικονομική, κοινωνική και πολιτισμική της πρόοδο. Το Μέτσοβο, ακόμη, είναι η πατρίδα των μεγάλων εθνικών ευεργετών της χώρας μας και το Ε.Μ.Π. είναι ένα μικρό μόνο δείγμα της τεράστιας συμβολής τους στην πρόοδο του τόπου μας.»

Το οικοπέδο στο οποίο κατασκευάστηκαν μετά από έγκριση της σχετικής τεκμηριωμένης πρότασης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. από την Περιφέρεια Ηπείρου με χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση οι εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο παραχωρήθηκε για το σκοπό αυτό στο Ε.Μ.Π. από το Δήμο Μετσόβου.

Για την κατασκευή των κτιρίων προκηρύχθηκε και διεξήχθη αρχιτεκτονικός διαγωνισμός το πρώτο βραβείο του οποίου απενεμήθη ομόφωνα στην αρχιτέκτονα Σέβα Καρακώστα και τους συνεργάτες της που συνέταξαν τις απαραίτητες μελέτες. Η άδεια οικοδομής του συγκροτήματος του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο εκδόθηκε από την Διεύθυνση Πολεοδομίας και Περιβάλλοντος της Νομαρχίας Ιωαννίνων. Η δημοπρασία για την κατασκευή του έγινε με έγκριση της Γενικής Γραμματείας Περιφέρειας Ηπείρου και το έργο εντάχθηκε για χρηματοδότηση στο Γ΄ Κ.Π.Σ. για την Περιφέρεια Ηπείρου. Οι εργασίες κατασκευής των εγκαταστάσεων βρίσκονται στο τελικό στάδιο (Εικόνες 1-4).

Εικόνα 1

Εικόνα 2

Εικόνα 3

Εικόνα 4

Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο πέρα από τις αυτόνομες εκπαιδευτικές, ερευνητικές και πολιτισμικές δραστηριότητές του στους τομείς της προστασίας και της ανάπτυξης του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών, θα οργανώνει ειδικές επιστημονικοτεχνικές και διεπιστημονικές, ερευνητικές και εκπαιδευτικές συναντήσεις, συσκέψεις εργασίας και σεμινάρια, κυρίως σε συνεργασία με το Ε.Μ.Π. και το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Επιπλέον, θα φιλοξενεί μέλη της Πολυτεχνειακής Κοινότητας, του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων καθώς και ξένους επισκέπτες οι οποίοι θα μετέχουν στις ερευνητικές κ.λπ. δραστηριότητές του. Για την κάλυψη όλων αυτών των αναγκών έχει προβλεφθεί οι εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Μέτσοβο να περιλαμβάνουν αίθουσες σεμιναρίων, αίθουσες εργαστηρίων, βιβλιοθήκη και αναγνωστήριο, καθώς και εστιατόριο, κουζίνα, κυλικείο, ξενώνας και άλλους βοηθητικούς χώρους (Ρόκος 1998).

4.2 Ο θεσμός των ανά τριετία Διεπιστημονικών-Διαπανεπιστημιακών Συνεδρίων του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο

Μία από τις δραστηριότητες του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. για την σταθερή, μόνιμη και συστηματική επανασύνδεση του Ε.Μ.Π. με την πατρίδα των ιδρυτών και μεγάλων ευεργετών του είναι ο θεσμός της ανά τριετία διεξαγωγής Διεπιστημονικών Διαπανεπιστημιακών Συνεδρίων στο Μέτσοβο με αντικείμενα τα οποία συνεισφέρουν ευθέως στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου, καθώς και γενικότερα των ορεινών περιοχών της χώρας μας.

Το **1ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο** του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. έγινε στο Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου από τις 5 έως τις 7 Μαΐου 1995 με θέμα «**Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο για το Μέτσοβο. Επιστρέφοντας ένα μέρος του χρέους**». Σ' αυτό το Συνέδριο παρουσιάστηκαν αξιόλογες εργασίες και διεπιστημονικές συμβολές στην ολοκληρωμένη απόδοση της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας της επαρχίας Μετσόβου, καθώς και έρευνες και μελέτες με ουσιαστική συνεισφορά στην άρτια επιστημονοτεχνικά και ολοκληρωμένη αντιμετώπιση των προβλημάτων της περιοχής, όπως για παράδειγμα η εισήγηση των Α. Κατελάνου και Κ. Τζια με θέμα «Παρασκευή τυριού με φυτικά λιπαρά και τυριού με χαμηλά λιπαρά: Μια πρόταση για το Μέτσοβο». Η πρότασή τους εφαρμόστηκε με επιτυχία από τους τυροκόμους του Μετσόβου. Στο ίδιο Συνέδριο παρουσιάστηκε και η ερευνητική εργασία των Δ. Ρόκου, Β. Καραθανάση, Β. Ανδρώνη και Π. Κολοκούση του Εργαστηρίου Τηλεπισκόπησης του Ε.Μ.Π. «Συγκρότηση ολοκληρωμένου συστήματος πληροφοριών ανάπτυξης και περιβάλλοντος για την επαρχία Μετσόβου» η οποία μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά σε κάθε σχετική διαδικασία λήψης αποφάσεων σε περιφερειακό και τοπικό επίπεδο στην περιοχή μελέτης, γι' αυτό και τα στοιχεία, τα αποτελέσματα οι απαραίτητες μηχανές και το λογισμικό της έρευνας παραχωρήθηκαν στο Δήμο Μετσόβου. Τα πρακτικά του Συνεδρίου κυκλοφόρησαν από τις Πανεπιστημιακές

Εκδόσεις του Ε.Μ.Π., Αθήνα 1998, σελ. 742, με επιστημονική επιμέλεια του Καθηγητή Δ.Ρόκου.

Οι εργασίες του **2ου Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου** του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. με θέμα «**Τεχνολογία, Πολιτισμός και Αποκέντρωση**», πραγματοποιήθηκαν από τις 3 έως τις 6 Ιουνίου 1998 στο Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου. Και σε αυτό το Συνέδριο παρουσιάστηκαν σημαντικές διεπιστημονικές θεωρητικές και εφαρμοσμένες συμβολές με επίκεντρο το Μέτσοβο ενώ μία από τις ενότητες του Συνεδρίου ήταν αφιερωμένη στην Περιφέρεια της Ηπείρου. Παρουσιάστηκαν εργασίες όπως αυτή των Γ. Παναγιάρη, Γ. Ιωαννίδη, Χ. Παπαϊωάννου, και Γ. Γιαννάτου «Η διαχείριση της φυσικής κληρονομιάς των ορεινών όγκων της Ηπείρου: Εμπειρίες και προοπτικές» και των Η. Κουρλιούρου, Ρ. Μάρη και Γ. Πραμαγκιούλη «Πολιτισμός και περιφερειακή ανάπτυξη: Η περίπτωση της Περιφέρειας Ηπείρου» οι οποίες κάλυψαν όλες τις διαστάσεις της ανάπτυξης (οικονομική, κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική, τεχνική/τεχνολογική, περιβαλλοντική). Τα πρακτικά του Συνεδρίου κυκλοφόρησαν από τις Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 2001, σελ. 757, με επιστημονική επιμέλεια του Καθηγητή Δ. Ρόκου.

Το **3ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο** του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. πραγματοποιήθηκε στο Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου από τις 7 έως τις 10 Ιουνίου 2001 με θέμα «**Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές. Θεωρία και πράξη**». Αν και το Συνέδριο αφορούσε γενικά σε όλες τις ορεινές περιοχές της Ελλάδας και πάλι μεγάλος αριθμός εισηγήσεων αναφερόταν στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Περιφέρειας της Ηπείρου με θεωρητικές και εφαρμοσμένες συμβολές σε συγκεκριμένους δήμους και κοινότητες της Ηπείρου, π.χ. Μέτσοβο (Ο. Αραμπατζή, Δ.-Δ. Μπαλοδήμος, Α. Σιούλης, Α. Σιγανάκης, Κ. Ξοκώνης και Ε. Ψαρογιάννης, «Ίδρυση αστικού δικτύου κατακορύφου ελέγχου στο Δήμο Μετσόβου, με χρήση σύγχρονων επίγειων και δορυφορικών μεθόδων»), Ιωάννινα (Α. Γεωργόπουλος, Π. Ζεντέλης, Μ. Κόμπου, Δ. Νικολούδη, Κ. Παπαζήση και Μ. Παπαντωνίου, «Ανάπτυξη Συστήματος Πληροφοριών Γης για τα μουσουλμανικά τεμένη των Ιωαννίνων και αναπαράστασή τους στη σύγχρονη πόλη»), Ασπράγγελοι (Δ. Κατσίνης και Α.Μ. Πάτρα, «Αρχαιομετρική μελέτη καμένης εκκλησίας στο χωριό Ασπράγγελοι Ηπείρου»), Κεντρικό Ζαγόρι (Κ. Ψιμάρνη, Α. Γεωργόπουλος και Δ.-Δ. Μπαλοδήμος, «Ανάπτυξη Συστήματος Γεωγραφικών Πληροφοριών για τα παραδοσιακά γεφύρια του Κεντρικού Ζαγορίου») κ.λπ. Τα πρακτικά του Συνεδρίου κυκλοφόρησαν από τις Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα 2004, σελ. 1004, με επιστημονική επιμέλεια του Καθηγητή Δ. Ρόκου.

Και φτάνουμε σήμερα στο 2004. **Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Περιφέρειας Ηπείρου αποτελεί τον κεντρικό στόχο του 4^{ου} Διεπιστημονικού Διαπανεπιστημιακού Συνεδρίου του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. Οι εργασίες του Συνεδρίου ελπίζουμε να συμβάλουν ουσιαστικά στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου**, της πιο φτωχής, συνοριακής και ορεινότερης αλλά ταυτοχρόνως και πλουσιότατης σε μοναδικό φυσικό περιβάλλον και πολιτισμό Περιφέρειας της Ελλάδας. Δηλαδή ταυτοχρόνως στην οικονομική, κοινωνική, τεχνική/τεχνολογική, πολιτική και πολιτισμική της ανάπτυξη, σε διαλεκτική αρμονία και με σεβασμό στον άνθρωπο και στο συγκεκριμένο φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον, του οποίου αυτός είναι αναπόσπαστο οργανικό μέρος και όχι κυρίαρχος, ιδιοκτήτης ή εκμεταλλευτής του (Ρόκος 1999, 2001αβ).

4.3 Ερευνητικές δραστηριότητες του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π.

4.3.1 Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών

Τα τελευταία χρόνια η διεθνής επιστημονική και περιβαλλοντικά ευαισθητοποιημένη κοινότητα έχει στρέψει το ενδιαφέρον της στα βουνά και τις ορεινές περιοχές αναγνωρίζοντας την οικολογική, αισθητική και πολιτισμική τους αξία, με αποκορύφωμα το έτος 2002 το οποίο ορίστηκε και γιορτάστηκε ως Διεθνές Έτος Βουνών (United Nations

2003), ενώ η 11^η Δεκεμβρίου καθιερώθηκε ως Παγκόσμια Μέρα για το Βουνό. Οι ορεινές κοινότητες στην πλειοψηφία τους αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα επιβίωσης και φυσικής απομόνωσης γεγονός που βαθμιαία οδηγεί στην γήρανση του πληθυσμού τους και στην εγκατάλειψη των ορεινών οικισμών. Στον αντίποδα των σοβαρών οικονομικών και κοινωνικών προβλημάτων τα οποία αντιμετωπίζουν οι ορεινές περιοχές του πλανήτη μας, υπάρχει ο ιδιαίτερα σημαντικός πολιτισμικός και περιβαλλοντικός τους πλούτος.

Η οικονομική και κοινωνική ζωή των ορεινών πληθυσμών υπήρξε ανέκαθεν προσαρμοσμένη στις φυσικές και περιβαλλοντικές ιδιαιτερότητες των βουνών, γεγονός που καθρεφτίζεται στα παραδοσιακά επαγγέλματα των ανθρώπων αυτών, στην ευαίσθητη και με μέτρο αξιοποίηση των φυσικών τους διαθεσίμων και των τοπικών υλικών, στην αρχιτεκτονική και τη λειτουργία των σπιτιών τους, στα τοπικά εδέσματα, στα ήθη, έθιμα και δοξασίες τους και γενικότερα στην κοινωνική και πολιτισμική τους ζωή. Η εισβολή και ισοπεδωτική κυριαρχία του αστικού προτύπου ζωής, η επιθυμία των νέων να βιώσουν αυτό το νέο μοντέλο ζωής, διασκέδασης, τουρισμού κ.λπ., η ανεργία και η υπερεκμετάλλευση σε αρκετές περιπτώσεις των φυσικών διαθεσίμων (και κυρίως των ορυκτών, των δασών και των υδατικών πόρων και μάλιστα συνήθως από και προς όφελος των κατοίκων των πεδινών περιοχών) οδήγησε στην σημερινή κατάσταση των ορεινών περιοχών. Παρά τις όποιες παρεμβάσεις, το ευαίσθητο ορεινό φυσικό περιβάλλον παραμένει μέχρι σήμερα σε μεγάλο βαθμό αναλλοίωτο ενώ η αναγκαστική απομόνωση λόγω του τοπογραφικού αναγλύφου και του υψομέτρου των ορεινών κοινοτήτων, συνέβαλε σημαντικά στη διάσωση και διατήρηση των τοπικών ορεινών πολιτισμών.

Για πρώτη φορά το 1992 στη Συνδιάσκεψη του Ρίο για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη η διεθνής προσοχή στράφηκε στα βουνά, αφιερώνοντάς τους το Κεφάλαιο 13 της Agenda 21 με τίτλο «Διαχείριση ορεινών οικοσυστημάτων: Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ορεινών Περιοχών» (“Managing Fragile Ecosystems: Sustainable Mountain Development”), στο οποίο αναφέρονται οι εξής βασικοί στόχοι-προγράμματα:

1. Απόκτηση και ενίσχυση της γνώσης για την οικολογία και τη βιώσιμη ανάπτυξη των ορεινών οικοσυστημάτων (Generating and strengthening knowledge about the ecology and sustainable development of mountain ecosystems).
2. Προώθηση της ολοκληρωμένης ανάπτυξης των υδρολογικών ενοτήτων των υδροκριτών και των εναλλακτικών ευκαιριών επιβίωσης/απασχόλησης των κατοίκων τους (Promoting integrated watershed development and alternative livelihood opportunities).

Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. ασχολήθηκε ερευνητικά με τις πολιτικές ανάπτυξης και περιβάλλοντος των ορεινών περιοχών με πολλές διεπιστημονικές δημοσιεύσεις συνεργατών του.

Όπως αναφέρει ο Ρόκος (2001β) «η Agenda 21 βλέπει τις ορεινές περιοχές ως τεράστια "αποθήκη" φυσικών πόρων των όλο και λιγότερων, περισσότερο φτωχών και περιθωριακών πολιτικά και οικονομικά κατοίκων τους και οι απορρέουσες απ' αυτή σχετικές εθνικές κυβερνητικές πολιτικές φαίνεται να προσανατολίζονται σε δράσεις:

- εκμετάλλευσης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, των ορεινών περιοχών, (δραματικών, για το εύθραυστο ορεινό περιβάλλον, συνεπειών), μεταφέροντας π.χ. πρότυπα ανάπτυξης μαζικού χειμερινού τουρισμού και αγροτουρισμού και ανταγωνιστικής -έστω και με ποιοτικά κριτήρια γεωργίας- και
- γκετοποίησης και οριακής συντήρησης της ζωής των λιγοστών κατοίκων των ορεινών περιοχών με προγράμματα στοιχειώδους ημερήσιας επιδότησης για την επιβίωσή τους.

Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι σήμερα πανομοιότυπες σχετικές πολιτικές υλοποιούνται στην Ευρώπη και στη χώρα μας, ψιμυθιωμένες ως το "κοινωνικό πρόσωπο της ανάπτυξης" για τις ορεινές περιοχές.»

Το μοντέλο και οι αρχές της «βιώσιμης» ή «αιεφόρου» ανάπτυξης η οποία έχει ως πυρήνα την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική μεγέθυνση, όχι μόνο δεν μπορεί να προσφέρει

αποτελεσματικές και μακροπρόθεσμες λύσεις στα προβλήματα των ορεινών κοινοτήτων, αλλά αντίθετα μπορεί να επιφέρει βαρύτατα αρνητικά αποτελέσματα όπως αλλοτρίωση των τοπικών κοινωνιών, ακόμα μεγαλύτερη εξάρτησή τους από τις πεδινές περιοχές και τα μεγάλα αστικά κέντρα και υποβάθμιση του ανεκτίμητου φυσικού ορεινού περιβάλλοντος.

Αρκετοί ερευνητές, επιστήμονες και άνθρωποι του πνεύματος στην Ελλάδα και διεθνώς έχουν ασκήσει κριτική στην έννοια της «βιώσιμης» ανάπτυξης. Ειδικότερα για τις ορεινές περιοχές όπως η Ήπειρος χρειάζεται ένα διαφορετικό μοντέλο ανάπτυξης το οποίο να είναι προσαρμοσμένο στη φυσική και κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα των περιοχών αυτών και στην αυτόχθονη σοφία των κατοίκων τους. Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. έχει τεκμηριώσει με πολλές εργασίες του ότι η Αξιοβιώτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη, δηλαδή η ταυτόχρονα οικονομική, κοινωνική, πολιτική, τεχνική/τεχνολογική και πολιτισμική ανάπτυξη, σε διαλεκτική αρμονία και με δημιουργικό σεβασμό στον άνθρωπο και στο συγκεκριμένο κάθε φορά φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον (Ρόκος 1999, 2001α, 2001β) αποτελεί την βέλτιστη λύση γιατί βασίζεται στην με μέτρο αξιοποίηση του "μικρού" που είναι όμορφο, του γνήσιου και του αυθεντικού, των τοπικών υλικών και δεξιοτήτων και της κατάλληλης τεχνολογίας σε συνθήκες δημιουργικής άμιλλας και κοινωνικής αλληλεγγύης. Με την πάροδο των χρόνων οι αδυναμίες του μοντέλου της «βιώσιμης», ανάπτυξης και ειδικότερα στην περίπτωση των ορεινών περιοχών, γίνονται αντικείμενο τεκμηριωμένης κριτικής (Ρόκος 2001β) και δημοσιεύονται άρθρα και ερευνητικές εργασίες οι οποίες ουσιαστικά αναφέρονται σε θεωρητικό ή και σε πρακτικό επίπεδο στην Αξιοβιώτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη των Ορεινών περιοχών, ανεξάρτητα από το εάν χρησιμοποιούν τον όρο «βιώσιμη» ή «αιεφόρος» ανάπτυξη ή κάποιον άλλο (Katsaros 2002, The Panos Institute 2002, ICIMOD 2003).

Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. έχει συγκροτήσει αρχείο για τους οργανισμούς, τα ερευνητικά κέντρα και τα δίκτυα τα οποία ασχολούνται με την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών στην Ελλάδα και τον κόσμο καθώς και για τις πολιτικές και πρωτοβουλίες ανάπτυξης των ορεινών περιοχών στον κόσμο, στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην Ελλάδα και πραγματοποιεί συστηματική και τεκμηριωμένη κριτική αξιολόγηση των μέτρων και προσπαθειών αυτών και των πολυδιάστατων επιπτώσεων και συνεπειών τους, με γνώμονα τις αρχές και τις αξίες της Αξιοβιώτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης.

4.3.2 Συγκρότηση της απαραίτητης υποδομής σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό, τεχνικό/τεχνολογικό και περιβαλλοντικό επίπεδο για την Περιφέρεια Ηπείρου

Απαραίτητη προϋπόθεση για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη μιας συγκεκριμένης περιοχής και στην προκειμένη περίπτωση της Περιφέρειας Ηπείρου, αποτελούν οι Ολοκληρωμένες Αποδόσεις (Integrated Surveys) της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας της περιοχής (Ρόκος 1980αβ, 1996, 1998α). Στην κατεύθυνση της συμβολής του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στην Αξιοβιώτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου, γίνεται προσπάθεια συγκρότησης της απαραίτητης σχετικής υποδομής για την Περιφέρεια σε πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό, πολιτισμικό, τεχνικό/τεχνολογικό και περιβαλλοντικό επίπεδο.

Σε πολιτικό επίπεδο η ανάπτυξη της Περιφέρειας της Ηπείρου επηρεάζεται από αποφάσεις οι οποίες λαμβάνονται τόσο σε Ευρωπαϊκά όσο και σε εθνικά αρμόδια κέντρα. Είναι γνωστό ότι η Περιφέρεια της Ηπείρου αποτελεί τη φτωχότερη από οικονομικής άποψης Περιφέρεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.) (πιθανόν με την ένταξη των 15 νέων χωρών στην κοινότητα να μην ισχύει πλέον αυτό) καθώς και την ορεινότερη Περιφέρεια της Ελλάδας. Οι σχετικές πολιτικές στήριξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τα διαρθρωτικά μέτρα τα οποία αφορούν σε αγροτικές και κυρίως σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Ευρώπης (Γ' Κ.Π.Σ. Περιφέρειας Ηπείρου, LEADER+ κ.λπ.) έχουν καταχωρισθεί στο σχετικό αρχείο του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή και αποτελούν υλικό έρευνας και

διεπιστημονικής ερευνητικής αξιολόγησης. Αντίστοιχη εργασία γίνεται και για τις σχετικές εθνικές πολιτικές οι οποίες επηρεάζουν αμέσως ή εμμέσως την Περιφέρεια της Ηπείρου.

Σε οικονομικό επίπεδο, συγκροτείται αρχείο με εργασίες για τα οικονομικά στοιχεία και μεγέθη σύμφωνα με τις αρμόδιες υπηρεσίες της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης καθώς και από άλλες πηγές (ερευνητικές εργασίες, δημοσιεύσεις, προγράμματα κ.λπ.).

Ιδιαίτερης σημασίας είναι η συγκρότηση από το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. γνωσιακής υποδομής για την Περιφέρεια της Ηπείρου σε κοινωνικό επίπεδο και συγκεκριμένα σχετικά με τις υποδομές της περιοχής (σχολεία, νοσοκομεία κ.λπ.), τα κοινωνικά χαρακτηριστικά των κατοίκων της (πληθυσμός, ηλικίες, μόρφωση, απασχόληση, τόπος καταγωγής κ.λπ.) καθώς και τις χρήσεις γης. Η βασικότερη πηγή πληροφόρησης είναι η Ε.Σ.Υ.Ε. η επιτόπια έρευνα, αλλά και η σύνταξη και αποστολή ερωτηματολογίων σε όλους τους ορεινούς Δήμους και Κοινότητες της Ηπείρου καθώς και σε άλλους κοινωνικούς και πολιτιστικούς φορείς της περιοχής και η αξιολόγηση και επεξεργασία των σχετικών απαντήσεων. Τα προβλήματα τα οποία αποκαλύπτονται από την ανάλυση των στοιχείων αυτών (εγκατάλειψη, γήρανση πληθυσμού, ανεργία, ελλείψεις σε βασικές υποδομές) αποτελούν ταυτοχρόνως τους τομείς στους οποίους πρέπει να δοθούν προτεραιότητα και λύσεις στο δρόμο προς την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου.

Η Ήπειρος, όπως και όλες σχεδόν οι ορεινές περιοχές ανά τον κόσμο, αποτελούν κοιτίδα διάσωσης και διατήρησης της πολιτισμικής κληρονομιάς και παράδοσης γεγονός που εν μέρει οφείλεται στη γεωγραφική απομόνωση των περιοχών αυτών καθώς και στους ισχυρούς δεσμούς που συνδέουν τους κατοίκους με το γενέθλιο τόπο τους και το φυσικό περιβάλλον. Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και το Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. επιχειρούν να συμβάλουν όχι μόνο στη διατήρηση των παραδοσιακών πολιτισμικών στοιχείων της περιοχής (έθιμα, ενδυμασίες, αρχιτεκτονική, εκκλησίες, μοναστήρια, γεφύρια, μνημεία, πανηγύρια παραδοσιακά προϊόντα, αυτόχθονη σοφία, παραδοσιακές τέχνες και τεχνικές), αλλά και στην ευαίσθητη, δημιουργική και όχι εμπορευματική αξιοποίησή τους προς την κατεύθυνση της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της Ηπείρου.

Οι παραδοσιακές δεξιότητες και πρακτικές μπορούν να αποτελέσουν το εφαλτήριο για τη σύγχρονη τεχνική/τεχνολογική ανάπτυξη της Ηπείρου γι' αυτό και δημιουργείται αρχειακή υποδομή σχετικά με τις καταλληλότερες τεχνολογίες οι οποίες συνάδουν με τις ανάγκες και τα ιδιαίτερα φυσικά και κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας και τις συγκεκριμένες δυνατότητές τους με γνώμονα την βέλτιστη γνώση και αξιοποίηση των φυσικών και ανθρωπίνων διαθεσίμων της Ηπείρου σύμφωνα με τις αρχές και τις αξίες της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης.

Τέλος, σε περιβαλλοντικό επίπεδο, η Ήπειρος θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία από τις πλουσιότερες περιοχές της Ελλάδας (σε αντιδιαστολή με την κυρίως οικονομική διάσταση του όρου «ανάπτυξη») καθώς διαθέτει εξαιρετικά πλούσια χλωρίδα και πανίδα και σημαντικούς βιοτόπους (Εθνικός Δρυμός Βίκου – Αώου, Αμβρακικός Κόλπος – Δέλτα Λούρου, Κοιλιάδα Αχελώου, κ.λπ.) και γενικότερα φυσικό περιβάλλον το οποίο παραμένει σε μεγάλο βαθμό ανέγγιχτο. Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και το Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. έχουν αναλάβει τη συγκρότηση της απαραίτητης αρχειακής υποδομής και σε περιβαλλοντικό επίπεδο. Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτό έχουν συλλεγεί στοιχεία (προκηρύξεις, όροι, περιεχόμενο κ.λπ.) σχετικά με προγραμματικές συμβάσεις για δασοτεχνικά έργα και έργα δασικής αναψυχής τα οποία έχουν υπογραφεί ανάμεσα στο Υπουργείο Γεωργίας / Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων και σε Ο.Τ.Α. της Περιφέρειας Ηπείρου.

Σημαντική πηγή πληροφόρησης για όλα τα παραπάνω, αποτέλεσαν σχετικά ερωτηματολόγια τα οποία προετοιμάστηκαν από το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και τα οποία απαντήθηκαν από τα περισσότερα ορεινά διαμερίσματα της Περιφέρειας Ηπείρου, αλλά και για διασταύρωση και έλεγχο και από συνεργάτες του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και φοιτητές του Πολυτεχνείου.

Επιπλέον δημιουργείται αρχείο ψηφιακών τηλεπισκοπικών απεικονίσεων της Περιφέρειας Ηπείρου ενώ πρόσφατα παραχωρήθηκε από το Υπουργείο Γεωργίας στο ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. η βάση δεδομένων και οι χάρτες που δημιουργήθηκαν για την περιοχή, στο πλαίσιο της εκπόνησης του έργου για το "ελαιοκομικό και αμπελουργικό μητρώο".

Η ολοκλήρωση σε περιβάλλον Γεωγραφικού Συστήματος Πληροφοριών και η κατάλληλη επεξεργασία και αξιοποίηση των παραπάνω στοιχείων για την Περιφέρεια της Ηπείρου μπορεί να συμβάλει στις Ολοκληρωμένες Αποδόσεις της φυσικής και κοινωνικοοικονομικής πραγματικότητας της περιοχής, ως απαραίτητης υποδομής διατύπωσης και τεκμηρίωσης προτάσεων και στρατηγικών κατευθύνσεων για εναλλακτικά σενάρια Αξιοβιώτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης της.

Για παράδειγμα, από την συνεκτίμηση των στοιχείων του ελαιοκομικού και αμπελουργικού μητρώου, των συμπερασμάτων για τις ιδιαίτερες μικρο-εδαφοκλιματικές συνθήκες κάθε περιοχής με βάση δορυφορικά τηλεπισκοπικά και λοιπά στατιστικά στοιχεία και των σχετικών αγροτικών και αναπτυξιακών πολιτικών και κινήτρων, μπορούν να εξαχθούν πολύτιμα συμπεράσματα για τις πλέον κατάλληλες περιοχές καλλιέργειας της αμπέλου και της ελιάς καθώς και για συγκεκριμένες ποικιλίες για την παραγωγή προϊόντων ποιότητας, αλλά και να γίνουν προτάσεις σχετικά με την αναδιάρθρωση καλλιεργειών όπου υπάρχει πλεόνασμα ή όπου το γεωργικό εισόδημα δεν είναι ικανοποιητικό, σε συνδυασμό με άλλες (αγροτουριστικές) δραστηριότητες.

Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. τεκμηρίωσε με εργασίες του τη σημασία των ολοκληρωμένων αναδασμών (Ρόκος 2001β, Michailidou and Rokos 2003) για την ανάπτυξη της Ηπείρου. Ο Δ. Ρόκος στην εισήγησή του στο 3ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π. και του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις ορεινές περιοχές. Θεωρία και πράξη» (Ρόκος 2001β) υποστηρίζει σχετικά: «Ο ολοκληρωμένος αναδασμός μπορεί να διευρύνει ουσιαστικά και αποτελεσματικά τις τυπικές δυνατότητες του παραδοσιακού αναδασμού... Ο ολοκληρωμένος αναδασμός στις ορεινές περιοχές αντιλαμβάνεται ολιστικά και διεπιστημονικά το συνολικό πρόβλημα στο οποίο θα πρέπει να δοθεί λύση και το οποίο αφορά, όχι μόνο στην υπό αναδασμό αγροτική γη αλλά και -το σημαντικότερο- στο σύνολο των περιβαλλοντικά ευαίσθητων, κλιματικά ευάλωτων, γεωλογικά "εύθραυστων", εδαφολογικά κρίσιμων, γεωμορφολογικά ασυνεχών, ραγδαία μεταβαλλόμενων υψομετρικά, υπολοίπων και πιο απομακρυσμένων και δυσπρόσιτων εκτάσεων τους, οι οποίες πέραν της φυσικής ομορφιάς τους, των παραδοσιακών κτισμάτων και των γνωστών φυσικών τους πόρων, "δυνάμει", (εφ' όσον "ερευνηθούν" κατάλληλα) μπορούν ν' αποκαλύψουν και άλλες πολυδιάστατες φυσικές και πολιτισμικές δυνατότητες αξιοποίησης από τους φορείς πρωτοβουλιών Ολοκληρωμένης τους Ανάπτυξης.

Υποκείμενα του ολοκληρωμένου αναδασμού στο πλαίσιο των αρχών αρμονικής συνεργασίας του ιδιωτικού, του κοινωνικού και του δημόσιου τομέα μπορούν να είναι:

- ενεργοί αγρότες, μόνιμοι κάτοικοι μιας συγκεκριμένης περιοχής οι οποίοι συνεισφέρουν τη γη, τον εξοπλισμό και την προσωπική τους εργασία,
- απόμαχοι αγρότες, μόνιμοι κάτοικοι, οι οποίοι συνεισφέρουν τη γη και τον τυχόν εξοπλισμό τους,
- απόδημοι, περιστασιακοί κάτοικοι του χωριού, οι οποίοι συνεισφέρουν τη γη τους και/ή τα εγκαταλειμμένα σπίτια στα οποία δεν κατοικούν,
- νέοι ακτήμονες αγρότες, οι οποίοι συνεισφέρουν την προσωπική τους εργασία,
- νέοι ακτήμονες επιστήμονες, τεχνικοί και επαγγελματίες με καταγωγή απ' την συγκεκριμένη περιοχή, οι οποίοι επιλέγουν με βάση τα πορίσματα των ολοκληρωμένων αποδόσεων της πραγματικότητας της συγκεκριμένης ορεινής περιοχής να εγκατασταθούν σ' αυτή, ή στην ευρύτερη περιφέρειά της, συνεισφέροντας την επιστημονική τους γνώση, τις δεξιότητες και την εργασία τους για τη σύνταξη αξιόπιστων και συμβατών με τις

- αρχές, τις αξίες και τις απαιτήσεις της Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης σε περιβαλλοντικό και πολιτισμικό επίπεδο, επενδυτικών σχεδίων, μελετών, προγραμμάτων και εφαρμογών,
- η τοπική αυτοδιοίκηση η οποία θα συνεισφέρει, την με χωροταξικούς, περιβαλλοντικούς και αναπτυξιακούς όρους και προϋποθέσεις κοινή χρήση και αξιοποίηση κοινοτικών εκτάσεων της ορεινής περιοχής,
- το δημόσιο, εκπροσωπούμενο από την Γενική Γραμματεία της Περιφέρειας, το οποίο θα επιτρέψει την σύμφωνη με το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο και τις αρχές της Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης, χρήση, διαχείριση και αξιοποίηση των δημοσίων γαιών της περιοχής.

Η συνεισφορά,

- σε γη (ανάλογα με την έκταση, την ποιότητα, τις εναλλακτικές δυνατότητες χρήσης της, τη μορφολογία, την παραγωγικότητά της κ.λπ.),
- σε κτίσματα (ανάλογα με την παραδοσιακή αρχιτεκτονική τους ποιότητα, την κατάστασή τους και την αντικειμενική τους δυνατότητα ν' αξιοποιηθούν για συμβατές με τα μεγέθη και την αισθητική της ορεινής περιοχής κατοικίες φιλοξενίας επισκεπτών),
- σε εξοπλισμό (ανάλογα με τον αριθμό, το είδος, την ιπποδύναμη, την δυναμικότητα, την ποιότητα, την απόδοση των μηχανημάτων κ.λπ.),
- σε προσωπική εργασία (ανάλογα με τις ανθρωπόωρες και τις λογικές συμβατικές τιμές μονάδος του αντίστοιχου έργου),
- σε χρήση κοινοτικών εκτάσεων και δημοσίων γαιών, καθώς και
- σε κεφάλαιο κίνησης,

αποτιμάται με αντικειμενικά και προσυμφωνημένα κριτήρια, από τα υποκείμενα και τους φορείς του ολοκληρωμένου αναδασμού και συγκροτεί τον καταστατικό χάρτη των ποσοστών συμμετοχής αλλά και ευθύνης τους στα αποτελέσματα λειτουργίας του.»

Επομένως, ο ολοκληρωμένος αναδασμός μπορεί να έχει ουσιαστική συμβολή στην συγκράτηση του τοπικού πληθυσμού και ιδιαίτερα των νέων στον τόπο καταγωγής τους καθώς και στην προσέλκυση νέων κατοίκων στις ορεινές περιοχές της Ηπείρου αλλά και της Ελλάδας, γενικότερα.

4.3.3 Συμβολή του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στη διαφύλαξη των τοπικών πολιτισμών της Ηπείρου

Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. έχει συγκροτήσει και διαρκώς ενημερώνει, αρχείο το οποίο περιλαμβάνει τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις και τους δικτυακούς τόπους των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, των Δήμων και Κοινοτήτων της Περιφέρειας Ηπείρου καθώς και των πολιτιστικών και περιβαλλοντικών συλλόγων, σωματείων, συλλόγων, ιδρυμάτων, οργανώσεων, αναπτυξιακών εταιρειών και άλλων κοινωνικών και πολιτισμικών φορέων οι οποίοι ασχολούνται με την ανάπτυξη και προστασία του φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος της περιοχής. Στον κατάλογο έχουν συμπεριληφθεί επίσης και άλλες ηλεκτρονικές διευθύνσεις, τουριστικού κυρίως περιεχομένου, οι οποίες όμως περιέχουν σημαντικές πληροφορίες για την φυσική, ιστορική και πολιτισμική κληρονομιά της Περιφέρειας.

Ξεχωριστό τμήμα του αρχείου αποτελεί η δημιουργία βάσης δεδομένων με φορείς και οργανώσεις οι οποίοι ασχολούνται με τους τοπικούς πολιτισμούς της Ηπείρου στο πλαίσιο της Προγραμματικής Σύμβασης η οποία υπογράφηκε στις 19 Φεβρουαρίου 2003, από το Υπουργείο Πολιτισμού και το Ίδρυμα Ανάπτυξης του Μετσοβίου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. με αντικείμενο το σχεδιασμό και τη δημιουργία βάσης δεδομένων με μελέτες, έρευνες, μελετήματα, βιβλία, περιοδικά και φορείς που ασχολούνται με την ανάδειξη, την προστασία και τη δημιουργική αλληλεπίδραση και ανάπτυξη των τοπικών ευρωπαϊκών πολιτισμών.

Η βάση δεδομένων η οποία περιλαμβάνει μελέτες, έρευνες, μελετήματα, βιβλία, περιοδικά και ψηφιακούς δίσκους για τους τοπικούς πολιτισμούς της Ηπείρου έχει ήδη αναπτυχθεί και αυτή τη στιγμή περιλαμβάνει 270 περίπου εγγραφές, ενώ διαρκώς ενημερώνεται.

Κύρια πηγή πληροφόρησης για την ενημέρωση της βάσης δεδομένων μελετών και ερευνών για τους τοπικούς πολιτισμούς της Ηπείρου αποτελεί το Διαδίκτυο και οι τοπικοί φορείς πολιτισμού. Συγκεκριμένα έγινε και γίνεται έρευνα στο Διαδίκτυο στους on-line καταλόγους των βιβλιοθηκών εκπαιδευτικών και ερευνητικών οργανισμών και στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις σχετικών κοινωνικών και πολιτιστικών φορέων χωρίς όμως η έρευνα να περιορίζεται μόνο στις πηγές αυτές.

Η βάση δεδομένων στην οποία καταγράφονται έρευνες και μελέτες για τους τοπικούς πολιτισμούς της Ηπείρου αναπτύχθηκε σε περιβάλλον Microsoft Access 2002 από το Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και το Μετσόβιο Κέντρο Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. Για κάθε εγγραφή καταχωρίζονται οι εξής πληροφορίες:

- Συγγραφέας
- Τίτλος
- Έτος κυκλοφορίας
- Εκδότης
- Γεωγραφική περιοχή στην οποία αναφέρεται η μελέτη
- Βιβλιοθήκες στις οποίες διατίθεται
- Είδος (βιβλίο, άρθρο, περιοδικό, μελέτη, CD/CD Rom, πρακτικά συνεδρίου, φωτογραφικό λεύκωμα)

Επιπλέον κάθε εγγραφή ταξινομείται σε μία από τις εξής θεματικές κατηγορίες:

1. Παράδοση και πολιτισμική κληρονομιά της Ηπείρου
2. Ιστορικές και λαογραφικές μελέτες
3. Γλώσσα – Ντοπιολαλιά
4. Κοινωνική ζωή, έθιμα, παραδόσεις, μύθοι, θρύλοι, παραμύθια
5. Παραδοσιακές τεχνικές, γνώσεις και δεξιότητες
6. Επιστήμες – Εκπαίδευση
7. Παραδοσιακή αρχιτεκτονική: Κατοικίες – Οικισμοί
8. Παραδοσιακή αρχιτεκτονική: Εκκλησίες – Μοναστήρια
9. Παραδοσιακή ποίηση, μουσική, χοροί, τέχνη, ενδυμασία, καλές τέχνες
10. Φυσικό περιβάλλον σε σχέση με την πολιτισμική κληρονομιά
11. Πρακτικά συνεδρίων
12. Φωτογραφικά λευκώματα

Η αναζήτηση ενός βιβλίου/μελέτης/εργασίας/περιοδικού/CD μπορεί να γίνει είτε στο σύνολό της βάσης ή ανά θεματική κατηγορία όπως φαίνεται και στις Εικόνες 5-6.

Παράλληλα με την ανάπτυξη της βάσης, δημιουργείται βιβλιοθήκη με συγγράμματα και περιοδικά τα οποία έχουν ως αντικείμενο το φυσικό και κοινωνικοοικονομικό περιβάλλον και την ανάπτυξη της Ηπείρου. Πρόσφατα ξεκίνησε προσπάθεια εμπλουτισμού της σχετικής βιβλιοθήκης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. με μαθητικές εργασίες δημοτικών σχολείων και γυμνασίων της Περιφέρειας Ηπείρου οι οποίες εκπονήθηκαν στο πλαίσιο του μαθήματος της Περιβαλλοντικής Αγωγής και οι οποίες σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον και την πολιτισμική κληρονομιά της περιοχής.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ - ΕΘΙΜΑ – ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ – ΜΥΘΟΙ – ΘΡΥΛΟΙ - ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ						
ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΕΤΟΣ	ΕΚΔΟΣΕΙΣ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 1	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 2
Αναγνωστόπουλος Γεώργιος Π.	Συλλογή παροιμιών του Ζαγορίου	1910	Αθήνα: Τύποις Π.Δ. Σακελλαρίου, Ανάτυπο από: "Λαογραφία, δελτίον της Ελληνικής Λαογραφικής Εταιρείας", τόμ.Β, τεύχος Β και Γ	Ζαγόρι, Ιωάννινα	Ακαδημία Αθηνών	
Αραβαντινός Παναγιώτης	Παροιμιαστήριον ή συλλογή παροιμιών: Εν χρήσει ούσων παρα τοις ηπειρώταις, μετ' αναπτύξεως της έννοιας αυτών και παραλληλισμού προς τας αρχαίας	1863	Ιωάννινα: Τυπογραφείο Δωδώνης	Ήπειρος	Ακαδημία Αθηνών	Αριστοτέλειο Παν. Θεσσαλονίκης
Γιοφύλλης Φώτος	Τα ηπειρώτικα ήθη, έθιμα και τραγούδια	1958	Αθήνα: Ανάτυπο από "Φιλολογική Πρωτοχρονιά"	Ήπειρος	Ακαδημία Αθηνών	
Δάκαρης Σωτήριος Ι.	Οι Γενεαλογικοί μύθοι των Μολοσσών	1964	Αθήνα	Μολοσσοί	Πανεπιστήμιο Αθηνών	Αριστοτέλειο Παν. Θεσσαλονίκης
Δημητριάδης Γιάννης	Αναμνήσεις του χωριού ιστορικές και παιδικές απ' τα παλαιά χρόνια ως τα σήμερα και συλλογή ποιημάτων του τόπου μας	1970	Αθήνα	Δραμεσα, Ιωάννινα	Ακαδημία Αθηνών	
Διαμαντής Κωνσταντίνος Αθ.	Το πανηγύρι της Αγ. Παρασκευής στα Τζουμέρκα με το χορό καγγελάρι	1953		Τζουμέρκα, Ιωάννινα	Ακαδημία Αθηνών	
Δουλαβέρας Α. και Λουκάτος Δ.	Η παροιμιολογική και παροιμιογραφική εργογραφία του Δημητρίου Σ. Λουκάτου	1994	Αθήνα: Πορεία	Ήπειρος	Πανεπιστήμιο Αθηνών	

Εικόνα 5: Τμήμα της βάσης δεδομένων για τους τοπικούς πολιτισμούς της Ηπείρου: Οι πρώτες επτά εγγραφές της κατηγορίας «Κοινωνική ζωή – Έθιμα – Παραδόσεις – Μύθοι – Θρύλοι – Παραμύθια»

ΟΛΕΣ ΟΙ ΕΓΓΡΑΦΕΣ										
Α/Α	ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ	ΤΙΤΛΟΣ	ΕΤΟΣ	ΕΚΔΟΣΕΙΣ	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 1	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 2	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 3	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 4	ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ 5
1	Καρζής Ανδρέας, Μαγκλάρας Μανόλης	Μύλοι και Μυλωνάδες: Προβιομηχανική Ήπειρος (Νεροτριβές - Μαντάνια)	2002	Πάτρα: Περί τεχνών	Ήπειρος	Εθνική Βιβλιοθήκη				
2	Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών	Ήπειρος: Ιστορική παράδοση και δημιουργική συνέχεια. Η Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών και ο θεμελιωτής της Κ. Φρόντζος, πρόεδρος της ΕΗΜ από την ίδρυσή της ως το θάνατό του (1955-1986)	1989	Ιωάννινα: Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών	Ήπειρος	Εθνική Βιβλιοθήκη	Ακαδημία Αθηνών			
3	Βερτόδουλος Απόστολος	Ήπειρος: Πολιτιστική κληρονομιά και φύση (από το φωτογραφικό αρχείο του Απόστολου Βερτόδουλου)	1995	Αθήνα: Δωδώνη	Ήπειρος	Εθνική Βιβλιοθήκη	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών			
4	Σινίκη - Παπακώστα Νίτσα	Ήπειρος: Εκκλησίες και μοναστήρια	1983	Αθήνα: Δωδώνη	Ήπειρος	Εθνική Βιβλιοθήκη	Βιβλιοθήκη ΤΕΕ	Αριστοτέλειο Παν. Θεσσαλονίκης	Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
5		Συμπόσιο Λαογραφίας του Βορειοελλαδικού Χώρου (Ήπειρος - Μακεδονία - Θράκη) 1ο Θεσσαλονίκη 1974	1975	Θεσσαλονίκη : Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών, Ίδρυμα Μελετών Χερσονήσου του Αίμου	Ήπειρος - Μακεδονία - Θράκη	Εθνική Βιβλιοθήκη	Ακαδημία Αθηνών	Πανεπιστήμιο Αθηνών	Αριστοτέλειο Παν. Θεσσαλονίκης	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας
6	Λαζαρίδης Κώστας	Το χωριό μου το Κουκούλι (Ζαγόρι, Γιάννινα, Ήπειρος): Ιστορικο-λαογραφική μελέτη	1977	Γιάννινα: Τυπ. Ευρ. Κ. Θεμελή	Ζαγόρι, Ιωάννινα	Εθνική Βιβλιοθήκη	Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας			

Εικόνα 6: Τμήμα της βάσης δεδομένων για τους τοπικούς πολιτισμούς της Ηπείρου: Οι πρώτες έξι εγγραφές του συνόλου της βάσης.

5. Προγραμματισμένες δραστηριότητες του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. για το μέλλον

Για να είναι ουσιαστική η συνεισφορά του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Περιφέρειας Ηπείρου, είναι απαραίτητο, το έργο του, αφενός να είναι διαθέσιμο σε κάθε ενδιαφερόμενο φοιτητή, ερευνητή, μελετητή, επιστήμονα, πολίτη και φορέα που ασχολείται με σχετικά θέματα και αφετέρου να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις συμβολής τους στην πραγματοποίηση συγκεκριμένων σχετικών ερευνητικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Στο πλαίσιο αυτό, πρόκειται να λειτουργήσει στις εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στην Αθήνα (συγκρότημα Πατησίων Ε.Μ.Π.) αναγνωστήριο στο οποίο φοιτητές, ερευνητές και άλλοι ενδιαφερόμενοι θα μπορούν να έχουν πρόσβαση στη βιβλιοθήκη, στο συμβατικό και ηλεκτρονικό αρχείο και στις βάσεις δεδομένων του Κέντρου. Επίσης οι δραστηριότητες του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. πρόκειται να δημοσιευτούν στην ιστοσελίδα του (<http://www.ntua.gr/MIRC/>) και προβλέπεται να υπάρξει δυνατότητα πρόσβασης στις βάσεις δεδομένων για τους τοπικούς πολιτισμούς της Ηπείρου μέσω του Διαδικτύου.

Επιπλέον θα ενταθεί η συνεργασία του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. με το Διεπιστημονικό Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών (Δ.Π.Μ.Σ.) του Ε.Μ.Π. «Περιβάλλον και Ανάπτυξη» με την εκπόνηση μεταπτυχιακών εργασιών οι οποίες σχετίζονται με την Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου.

Σύντομα πρόκειται να ολοκληρωθεί ο εξοπλισμός και να λειτουργήσουν οι κεντρικές εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο με στόχο να αποτελέσουν αποκεντρωμένο πόλο παιδείας, διεπιστημονικής έρευνας και πολιτισμού του Ε.Μ.Π. στην ευρύτερη περιοχή της Ηπείρου. Έτσι θα ενισχυθούν οι συνεργασίες του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. με άλλους εκπαιδευτικούς, διοικητικούς, αναπτυξιακούς και κοινωνικούς φορείς της Ηπείρου (Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Νομαρχιακή και Τοπική Αυτοδιοίκηση κ.λπ.) και θα επιδιωχθεί η πραγματοποίηση σχετικών ερευνητικών και αναπτυξιακών προγραμμάτων, με συμμετοχή ερευνητών από την Ήπειρο αλλά και από την υπόλοιπη Ελλάδα.

Παράλληλα θα συνεχιστεί η συγκρότηση αρχειακής υποδομής για τη φυσική και κοινωνικοοικονομική πραγματικότητα της Ηπείρου ώστε το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και το Ίδρυμα Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. να προχωρήσουν σε συγκεκριμένες προτάσεις για την Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου τις οποίες θα επιδιώξουν να υλοποιήσουν αυτόνομα ή σε συνεργασία με άλλους διοικητικούς, αναπτυξιακούς και ερευνητικούς φορείς της Ηπείρου, της Ελλάδας και του εξωτερικού.

Τέλος θα επιδιωχθεί η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων και με άλλους φορείς του δημοσίου, π.χ. Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε., για την προώθηση ενεργειών με στόχο την Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου, π.χ. διεξαγωγή σχετικών ημερίδων/σεμιναρίων, εκθέσεων φωτογραφίας και τοπικών παραδοσιακών προϊόντων ποιότητας κ.λπ.

Στόχος του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. είναι και θα εξακολουθήσει να είναι η συμβολή στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου αλλά και γενικά των ορεινών περιοχών της Ελλάδας, η οποία προϋποθέτει τη συμμετοχή των τοπικών αρχών και των κατοίκων κάθε περιοχής, τόσο στη λήψη των αποφάσεων όσο και στην πραγματοποίηση των σχετικών δράσεων. Επομένως θεμελιακής σημασίας παράγοντας είναι η διαμόρφωση των απαραίτητων προϋποθέσεων για συστηματική παροχή παιδείας και η σωστή ενημέρωση όλων σχετικά με τη φιλοσοφία, τις αρχές, τις αξίες και τη μεθοδολογία της Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης, η οποία αποκτά την απόλυτη ουσία της στις ορεινές περιοχές. Έτσι ο σημαντικότερος προγραμματικός στόχος του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. και του Ιδρύματος Ανάπτυξης του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. είναι η ουσιαστική, ολοκληρωμένη και τεκμηριωμένη, σε διεπιστημονικό, ερευνητικό, πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, πολιτισμικό, τεχνικό/τεχνολογικό και περιβαλλοντικό επίπεδο, συμβολή του στην Ίδρυση και Λειτουργία Σχολής "Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των

Ορεινών Περιοχών" του Ε.Μ.Πολυτεχνείου στις εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο, πατρίδα των ιδρυτών και μεγάλων ευεργετών του.

6. Πρόταση του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. για Ίδρυση και Λειτουργία "Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών" του Ε.Μ.Πολυτεχνείου στις εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο

6.1 Τεκμηρίωση της ανάγκης ίδρυσης και λειτουργίας από το Ε.Μ.Π. Σχολής «Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών» στο ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στην Ήπειρο.

Σύμφωνα με έρευνα που διεξήχθη για λογαριασμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε.)¹ στην περιοχή της Ευρώπης η οποία μελετήθηκε (Ευρώπη των 25 συν Ελβετία, Νορβηγία, Βουλγαρία και Ρουμανία), οι ορεινές κοινότητες καταλαμβάνουν το 40,6% της συνολικής έκτασης και σε αυτές κατοικούν 94,3 εκατ. άνθρωποι που αντιστοιχούν στο 19,1% του συνολικού πληθυσμού. Συγκεκριμένα στην Ελλάδα η έκταση των ορεινών δημοτικών διαμερισμάτων και κοινοτήτων καταλαμβάνει το 77,9%, της χώρας γεγονός το οποίο καθιστά την Ελλάδα την πιο ορεινή χώρα της Ε.Ε. μαζί με την Αυστρία, ενώ σύμφωνα με την απογραφή της Ε.Σ.Υ.Ε.² το 1991 το ποσοστό των ορεινών και ημιορεινών δήμων και κοινοτήτων ήταν 61,6% και κατελάμβαναν έκταση ίση με το 71,3% της χώρας.

Τα παραπάνω στοιχεία δικαιολογούν κατ' αρχήν επαρκώς και στοιχειοθετούν ως λογική την ανάγκη διερεύνησης της δυνατότητας δημιουργίας της πρώτης εξειδικευμένης Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών του Ε.Μ.Πολυτεχνείου στη χώρα μας, οι απόφοιτοι της οποίας, με κατάλληλη εκπαίδευση και εξάσκηση στις πραγματικές συνθήκες του ανοιχτού φυσικού εργαστηρίου της ορεινότερης περιοχής της Ελλάδας, θα αποτελούν τα απαραίτητα στελέχη των ορεινών Περιφερειών, Νομαρχιών και Δήμων της χώρας.

6.2 Τεκμηρίωση της επιλογής του Μετσόβου ως τόπου λειτουργίας της «Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών» του Ε.Μ.Π.

Η Ήπειρος αποτελεί την ορεινότερη Περιφέρεια της χώρας με το 74,2% των εκτάσεών της και το 66,6% των δήμων και κοινοτήτων της να χαρακτηρίζονται ως ορεινοί². Σύμφωνα με την απογραφή του 2001, 94.561 άτομα, ποσοστό δηλαδή ίσο με το 28,71% του συνολικού πληθυσμού της Ηπείρου, κατοικεί σε ορεινούς οικισμούς.

Σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία της EUROSTAT η Ήπειρος αποτελεί μία από τις φτωχότερες Περιφέρειες της Ε.Ε.³, (σ.σ. τα διαθέσιμα στοιχεία αφορούν στην Ευρώπη των 15), με Ακαθάριστο Εθνικό προϊόν ίσο με περίπου το 50% του Ευρωπαϊκού μέσου. Επίσης σύμφωνα με στοιχεία της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας⁴ η ανεργία στην Περιφέρεια κυμάνθηκε το 2002 στο 10,6% και το αντίστοιχο ποσοστό για άτομα ηλικίας κάτω των 25 ετών ήταν 36,4%, ενώ οι αντίστοιχοι μέσοι όροι για ολόκληρη τη χώρα είναι 10,0% και 26,5%.

Παρόλα αυτά, το Μέτσοβο, ενώ αποτελεί ένα ζωντανό ανοιχτό εργαστήριο της φύσης, στο οποίο εξελίσσονται και μάλιστα με τον πιο έντονο τρόπο ακραία καιρικά φαινόμενα με πολυδιάστατες δυσμενέστερες επιπτώσεις στην οικονομική και κοινωνική ζωή των ορεινών περιοχών είναι ταυτοχρόνως και ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα ορθολογικής ανάπτυξης ορεινής περιοχής, καθώς έχει καταφέρει να διατηρήσει αναλλοίωτο σε μεγάλο βαθμό το μοναδικό φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον του και τον παραδοσιακό χαρακτήρα του, να έχει υψηλό βιοτικό επίπεδο και να συγκρατήσει τον ντόπιο πληθυσμό, γεγονός που αποδεικνύεται από την παρουσία σημαντικού ποσοστού παιδιών και νεολαίας σε αυτή την γεωγραφικά απομονωμένη περιοχή της Ελλάδας.

Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο, θέλοντας να επιστρέψει μέρος του χρέους του στην πατρίδα των ιδρυτών και μεγάλων ευεργετών του Μ. και Ελ. Τσσίτσα, Ν. Στουρνάρη, Γ. Αβέρωφ, Δ. Θωμαΐδη κ.λπ. και παράλληλα να συμβάλει στην απόκτηση βιωματικής

εμπειρίας, εκτός από την απαραίτητη σχετική θεωρητική και τεχνολογική παιδεία και κατάρτιση, από τους φοιτητές της Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών, της οποίας την ίδρυση και λειτουργία τεκμηριώνει και προτείνει, θεωρεί ότι το Μέτσοβο αποτελεί ιδανική επιλογή τοποθεσίας για την υλοποίηση του εγχειρήματος μεταξύ άλλων και για τους παρακάτω λόγους:

Οι φοιτητές θα έχουν τη δυνατότητα να γνωρίσουν, να ερευνήσουν και να μελετήσουν το ορεινό φυσικό περιβάλλον καθώς η περιοχή είναι γνωστή για τις φυσικές ομορφιές και την πλούσια βιοποικιλότητά της, ενώ πολύ κοντά βρίσκεται ο Εθνικός Δρυμός Πίνδου Βάλια Κάλντα, ο οποίος συνδέεται άμεσα με την αναγκαία προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη της περιοχής και επομένως αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της σχέσης, της αλληλεπίδρασης και της αλληλεξάρτησής τους. Επιπλέον η ευρύτερη περιοχή του Μετσόβου αποτελεί την υδρολογική καρδιά της Ελλάδας, καθώς από εκεί πηγάζουν αρκετοί από τους σημαντικότερους ποταμούς της χώρας.

Η περιοχή του Μετσόβου χαρακτηρίζεται από πλούσια πολιτισμική κληρονομιά η οποία διατηρείται μέχρι τις μέρες μας. Ζωντανό παράδειγμα αποτελεί το γεγονός ότι ακόμα και σήμερα τα σπίτια κτίζονται με βάση την παραδοσιακή αρχιτεκτονική τεχνοτροπία και ντόπια υλικά, ενώ οι παλιές εκκλησίες και τα βυζαντινά μοναστήρια του, αλλά και τα χαρακτηριστικά Ηπειρωτικά τοξωτά γεφύρια αποτελούν πολιτισμικό πλούτο της χώρας μας. Η παραδοσιακή κατεργασία του ξύλου και της πέτρας συνεχίζει και στις μέρες μας να αποτελεί μέσο βιοπορισμού για τους άντρες της περιοχής. Τέλος το Μέτσοβο είναι γνωστό για την σύμφωνη με τις πιο αυστηρές περιβαλλοντικά προδιαγραφές παραγωγή ορισμένων παραδοσιακών τροφίμων, αρκετά από τα οποία έχουν Πιστοποίηση Ονομασίας Προέλευσης όπως για παράδειγμα το τυρί Μετσοβόνο και το τοπικό κρασί.

Παράλληλα, το Μέτσοβο αντιμετωπίζει τα ίδια ακριβώς προβλήματα με οποιαδήποτε άλλη γεωγραφικά απομονωμένη, δύσκολα προσπελάσιμη και δύσβατη ορεινή περιοχή της Ελλάδας, όταν το χειμώνα κλείνει το οδικό δίκτυο λόγω χιονοπτώσεων και σταματά η επικοινωνία με άλλες περιοχές. Το κρύο αυξάνει τις ανάγκες των κατοίκων σε πετρέλαιο και καυσόξυλα ενώ οι έντονες βροχοπτώσεις προκαλούν κατολισθήσεις ή/και καθιζήσεις οι οποίες εκτός από τους κινδύνους που προκαλούν, αποτελούν μία ακόμα αιτία για το κλείσιμο των ορεινών δρόμων, με προφανείς τις δυσμενείς επιπτώσεις για τη ζωή των κατοίκων σε οικονομικό, κοινωνικό, παραγωγικό και περιβαλλοντικό επίπεδο.

Ακόμη, οι εμπειρίες, από την κατασκευή και συντήρηση στο μέλλον της Εγνατίας Οδού η οποία διέρχεται από το Μέτσοβο, την διάνοιξη σηράγγων και την κατασκευή χαραδρογεφυρών για την ολοκλήρωση του έργου, συγκροτούν πολύτιμο διδακτικό και εποπτικό υλικό για τους φοιτητές οι οποίοι θα βρεθούν αργότερα στη θέση να αποφασίζουν ή να συμμετέχουν σε αντίστοιχα έργα σε άλλες ορεινές περιοχές της χώρας.

Τέλος, είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι ήδη υπάρχει στο Μέτσοβο έτοιμη υποδομή για τη στέγαση της Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών του Ε.Μ.Π. στις κεντρικές εγκαταστάσεις του Μετσόβου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. για την προστασία και ανάπτυξη του ορεινού περιβάλλοντος και των τοπικών Ευρωπαϊκών πολιτισμών. Η κατασκευή των εγκαταστάσεων ολοκληρώνεται το Δεκέμβριο του 2004. Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. διαθέτει στο Μέτσοβο συγκρότημα διοίκησης, τέσσερις αίθουσες διδασκαλίας και σεμιναρίων, τέσσερις αίθουσες εργαστηρίων, 15 υπνοδωμάτια φιλοξενίας δασκάλων και φοιτητών, εκθεσιακό χώρο, βιβλιοθήκη, αναγνωστήριο, εστιατόριο, κουζίνα, χώρο υποδοχής, κυλικείο, αποθήκη, χώρους και εξοπλισμό σε λειτουργία κεντρικής θέρμανσης και πλήρεις ηλεκτρολογικές εγκαταστάσεις.

Κεντρικές Εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο

Είναι σαφές ότι μια Σχολή Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών του Ε.Μ.Π. δεν θα ήταν νοητό, ούτε θα μπορούσε να λειτουργήσει σε κάποιο μεγάλο αστικό κέντρο, στο οποίο οι δυσκολίες τις οποίες βιώνουν καθημερινά οι κάτοικοι των ορεινών περιοχών και τα αντικειμενικά προβλήματα που αυτές αντιμετωπίζουν (γεωγραφική απομόνωση, ανεργία, φτώχεια, γήρανση του πληθυσμού, εγκατάλειψη, ακραία καιρικά φαινόμενα, φυσικές καταστροφές κ.λπ.), θα είχαν μόνο θεωρητική προσέγγιση και κάλυψη.

Με βάση τα παραπάνω και επειδή το ίδιο το Μέτσοβο δεν αντιμετωπίζει τα οξυμένα κοινωνικοοικονομικά προβλήματα άλλων ορεινών δήμων της χώρας, όντας παραγωγικά, επιχειρηματικά, κοινωνικοοικονομικά και πολιτισμικά ζωντανό και ακμαίο, αποδεικνύεται ότι η εισήγηση για δημιουργία αυτής της Σχολής του Ε.Μ.Π. στην περιοχή του, δεν στηρίζεται σε τοπικιστικά κριτήρια και συμφέροντα, αλλά και δεν αποτελεί ματαιόδοξη προσδοκία κάποιου τύπου αναβάθμισης μιας οποιασδήποτε επαρχιακής πόλης.

6.3 Προτεινόμενο πρόγραμμα σπουδών της Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών του Ε.Μ.Π. στις εγκαταστάσεις του ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο

Το πρόγραμμα σπουδών μιας Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών πρέπει να καλύπτει όλα τα επιστημονικά πεδία τα οποία θεωρούνται απαραίτητα, ώστε οι απόφοιτοί της να μπορούν να προσεγγίζουν διεπιστημονικά και ολοκληρωμένα τα αντικειμενικά πολυδιάστατα προβλήματα περιβάλλοντος και ανάπτυξης των ορεινών περιοχών, να τα διερευνούν, να τα μελετούν και να τα αντιμετωπίζουν λαμβάνοντας υπόψη τις συγκεκριμένες συνθήκες, αλλά και τους περιορισμούς, τα μεγέθη και τις ποιότητες των περιοχών αυτών.

Αντίθετα, η μονοδιάστατη αντιμετώπισή τους από επιμέρους ειδικούς, όχι μόνο δεν θα έχει θετικό αποτέλεσμα στο ιδιαίτερα εύθραυστο και εύάλωτο ορεινό περιβάλλον, αλλά μπορεί να έχει και τα ακριβώς αντίθετα από τα αναμενόμενα αποτελέσματα, καθώς η ανταγωνιστικότητα, η επιχειρηματικότητα, τα δίκτυα οδικών και εμπορικών υποδομών, ο τεχνολογικός εκσυγχρονισμός και οι οικονομίες κλίμακας δεν μπορούν να έχουν κανένα νόημα και δεν έχουν πρακτικά καμιά υλική βάση στις συγκεκριμένες τοπογραφικές, γεωλογικές, γεωμορφολογικές, κλιματολογικές, κοινωνικές, πολιτικές, πολιτισμικές και τεχνικές/τεχνολογικές συνθήκες και ιδιαιτερότητες των ορεινών περιοχών (Ρόκος 2001). Γιατί, «αναπτυξιακές επενδύσεις» με αυστηρά ποσοτικούς οικονομικούς όρους, από επενδυτές ξένους προς την φυσιογνωμία, την ουσία, τα μεγέθη, την κλίμακα και την ήρεμη ή άγρια αρμονία των ορεινών περιοχών, για να είναι αντικειμενικά «βιώσιμες» και κερδοφόρες, θα υποχρεωθούν να βλάψουν και μακροπρόθεσμα να καταστρέψουν τις φυσικές και πολιτισμικές ιδιαιτερότητές τους, υπογράφοντας ταυτόχρονα και την αυτοκαταστροφή τους.

« Για παράδειγμα, μια τυπική μεγάλη ξενοδοχειακή μονάδα σε μια ορεινή περιοχή, η οποία με τα κριτήρια της σχετικής αγοράς θα πρέπει να εξασφαλίζει σύγχρονες λειτουργίες, ανέσεις και ευκολίες, που να ικανοποιούν τις ποσοτικές και ποιοτικές απαιτήσεις των τουριστών, μοιραία θα αποτελεί με το συνολικό της μέγεθος ξένο σώμα, (οσοδήποτε και αν επιχειρήσει να σεβασθεί εξωτερικά παραδοσιακά οικοδομικά συστήματα και κατασκευαστικά μέσα και υλικά), στο συγκεκριμένο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον της περιοχής.

Το αναγκαίο υψηλής στάθμης εκπαιδευμένο της προσωπικό, συνηθέστατα εποχιακό, δεν θα μπορεί να προέρχεται από τους κατοίκους της περιοχής και οι ελάχιστες νέες θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν θα αφορούν σε καθαρά υπηρετικές λειτουργίες.

Τα απαραίτητα για τέτοιου μεγέθους επένδυση έργα υποδομής, (οδικές προσβάσεις, χώροι στάθμευσης και αθλοπαιδιών, πισίνες κ.λπ.) και τα παρεπόμενά τους, αναγκαστικά θα μεταβάλουν την γεωμορφολογική αρμονία της περιοχής, θα τραυματίσουν το φυσικό τοπίο, αλλά και την εύθραυστη γεωλογία της περιοχής ιδιαίτερα σε περιοχές μεγάλων κλίσεων, θα ενθαρρύνουν μεγαλύτερους κυκλοφοριακούς φόρτους, και θα συμβάλουν στην αποψίλωση των τοπικών δασών και την προοδευτική υποβάθμιση των εδαφών.

Τα μεγέθη της υπερκατανάλωσης φυσικών διαθεσίμων (π.χ. νερών) από τη λειτουργία μιας μεγάλης ξενοδοχειακής μονάδας, μπορεί να δημιουργήσουν αντίστοιχα σημαντικότερες ελλείψεις στην κανονική χρήση τους για ύδρευση και άρδευση από τον τοπικό πληθυσμό.

Η «επιτυχημένη» και «αποδοτική» λειτουργία μιας τέτοιας μονάδας, η οποία αξιοποιεί τη γεινιάσή της π.χ. με ένα σύγχρονο χιονοδρομικό κέντρο, με ένα σημαντικό βιότοπο ή δρόμο, με περιοχές αξιόλογης ιστορικής, αρχαιολογικής, πολιτισμικής ή αισθητικής σημασίας κ.λπ. και μάλιστα χωρίς να συνεισφέρει ουσιαστικά στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής, είναι μοιραίο να ενθαρρύνει παρόμοιες ανταγωνιστικές επενδύσεις, που μακροπρόθεσμα με τη σειρά τους, θα επιβαρύνουν ποικιλότροπα την ορεινή περιοχή, η οποία έτσι προοδευτικά θα χάσει την ελκυστικότητά της μοναδικότητάς της, με αυτονόητες δυσμενείς επιπτώσεις και γι' αυτές τις ίδιες.

Έτσι, θα πρέπει να γίνει αποδεκτό ότι στις ορεινές περιοχές, δεν νοείται, δεν σχεδιάζεται, δεν προγραμματίζεται, δεν μελετάται και δεν χρηματοδοτείται από δημόσιους εθνικούς ή ευρωπαϊκούς πόρους, (αλλά και δεν εγκρίνεται οποιαδήποτε σχετική ιδιωτική επένδυση), κανένα τεχνικό ή αναπτυξιακό έργο του οποίου τα μεγέθη, η κλίμακα και οι ποιότητες αποκλίνουν, από τα μεγέθη και την κλίμακα, οριζοντιογραφικά και υψομετρικά, που προσδιορίζουν τη συγκεκριμένη γεωμορφολογική ιδιαιτερότητα και από τις ποιότητες που συνάδουν με τον πολιτισμό, την αισθητική και την αρμονία της κάθε ορεινής περιοχής.

Το «μικρό» που είναι όμορφο -και όχι μόνο κατά τον Σουμάχερ (1980)- αποτελεί το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα των ορεινών περιοχών, στις οποίες τα μεγέθη, τα σχήματα, η κλίμακα και η σχέση με την περιβάλλουσα φυσική και πολιτισμική πραγματικότητα, τόσο των σπιτιών, των σχολείων, των εκκλησιών, των εργαστηρίων, όσο και των υποδομών και των λοιπών κατασκευών γενικότερα, διαμορφώθηκαν δια μέσου του χρόνου με βάση τις πραγματικές ανάγκες των κατοίκων και την προαιώνια διαδικασία αρμονικής ενσωμάτωσής τους στο μοναδικό φυσικό και πολιτισμικό τους ορεινό περιβάλλον και όχι με βάση τις πλασματικές ανάγκες των κυρίαρχων στις αστικές περιοχές «αναπτυξιακών» προτύπων υπερπαραγωγής και υπερκατανάλωσης⁵. »

Επιπλέον το πρόγραμμα σπουδών πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τις ισχυρές αλληλεπιδράσεις και αλληλεξαρτήσεις ανάμεσα στις ορεινές και στις πεδινές περιοχές της χώρας, ιδιαίτερα όσον αφορά στη διαχείριση και διάθεση υδατικών διαθεσίμων. Η μη ολοκληρωμένη και σωστή διαχείριση των υδατικών διαθεσίμων των ορεινών περιοχών μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις, οι οποίες ποικίλουν, από ξηρασία και λειψυδρία, μέχρι υπερχειλίσεις ποταμών και λιμνών και πλημμύρες.

Ιδιαίτερα σημαντικό ορεινό φυσικό διαθέσιμο αποτελούν τα δάση, ενώ δεν πρέπει να παραγνωρίζεται η σημασία της γεωργίας και της κτηνοτροφίας ως κύριας απασχόλησης των κατοίκων των ορεινών περιοχών. Για την αντιμετώπιση των φυσικών κινδύνων που αντιμετωπίζουν οι ορεινές περιοχές καθώς και για την προστασία των ορεινών οικοσυστημάτων απαιτούνται γνώσεις γενικής και περιβαλλοντικής μηχανικής.

Τέλος, δεδομένου ότι στόχος της Σχολής είναι οι απόφοιτοί της να έχουν ολοκληρωμένη προσέγγιση στα θέματα περιβάλλοντος και ανάπτυξης των ορεινών περιοχών, καθίσταται αναγκαία η βαθιά κατανόηση των κοινωνικοοικονομικών και πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων των περιοχών αυτών, προκειμένου οι αναπτυξιακοί σχεδιασμοί και τα έργα στα οποία θα συμμετέχουν να γίνονται με αρμονία και σεβασμό στο άνθρωπο του βουνού και στο μοναδικό φυσικό και πολιτισμικό του περιβάλλον.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται η διδασκαλία των εξής μαθημάτων:

Υποχρεωτικά μαθήματα

- Μαθηματικά
- Φυσική
- Χημεία
- Εισαγωγή στις επιστήμες του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης
- Φυσικό Περιβάλλον των ορεινών περιοχών της Ελλάδας
- Γεωλογία
- Εδαφολογία
- Ολοκληρωμένη ανάπτυξη των ορεινών περιοχών
- Τοπογραφία και GPS
- Φωτοερμηνεία – Τηλεπισκόπηση
- Ψηφιακές Επεξεργασίες Τηλεπισκοπικών Απεικονίσεων
- Υδρολογία – Διαχείριση υδατικών πόρων
- Περιβαλλοντική νομοθεσία

- Εθνικός και Περιφερειακός Χωροταξικός σχεδιασμός
- Κτηματολόγιο, Πολιτική γης και Χρήσεις γης
- Γεωγραφία και Γεωγραφικά Συστήματα Πληροφοριών
- Ορεινή γεωργία και κτηνοτροφία
- Ορεινή δασοπονία
- Ορεινή οικολογία
- Πληροφορική
- Πολιτισμικά χαρακτηριστικά των Ορεινών Περιοχών
- Διερεύνηση, απογραφή, χαρτογράφηση και παρακολούθηση φυσικών και ανθρωπίνων διαθεσίμων
- Κλιματολογία
- Διαχείριση υγρών και στερεών αποβλήτων
- Μετεωρολογία
- Αγροτική Δασική Οικονομία
- Εκτίμηση περιβαλλοντικών κινδύνων και πολυκριτηριακή λήψη αποφάσεων
- Πολιτικές ολοκληρωμένης ανάπτυξης των ορεινών περιοχών
- Υδραυλική
- Πολιτική Προστασία Ορεινών Περιοχών

Μαθήματα επιλογής

- Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας
- Αγροτική κοινωνιολογία
- Αξιοποίηση δασικών προϊόντων
- Αρχιτεκτονική κληρονομιά των ορεινών περιοχών
- Βιολογική γεωργία – Προϊόντα ποιότητας
- Διαχείριση βοσκοτόπων
- Διαχείριση ορεινής βιοποικιλότητας
- Δυνατότητες και περιορισμοί τουριστικής ανάπτυξης των ορεινών περιοχών
- Ιχθυολογία – Ιχθυοκαλλιέργειες
- Κλιματική αλλαγή και ορεινές περιοχές
- Περιβαλλοντική ηθική
- Τεχνολογίες Επικοινωνίας και Πληροφοριών για την ανάπτυξη των ορεινών περιοχών
- Φυσικές καταστροφές, πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών κινδύνων
- Σχεδιασμός οδικών δικτύων – Διάνοιξη σηράγγων
- Μεσογειακά οικοσυστήματα

Εργαστηριακά μαθήματα

- Διερεύνηση και ανάλυση των περιβαλλοντικών δυνατοτήτων και περιορισμών των ορεινών περιοχών
- Αντιμετώπιση ακραίων φυσικών φαινομένων
- Πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών καταστροφών
- Διερεύνηση και ανάλυση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων και περιορισμών των ορεινών περιοχών

Ο κύκλος προπτυχιακών σπουδών της Σχολής «Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών» του Ε.Μ.Π. στο Μέτσοβο θα ολοκληρώνεται με την εκπόνηση διπλωματικής εργασίας στα συγκεκριμένα υπαρκτά διεπιστημονικής και ολιστικής φύσης θέματα και προβλήματα των ορεινών περιοχών της Ελλάδας.

7. Συμπεράσματα

Όπως προκύπτει από τα παραπάνω η συμβολή του Μετσόβιου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π. στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου μπορεί να αποκτήσει την απόλυτη ουσία και διάρκειά της με την ίδρυση και λειτουργία της "Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών" του Ε.Μ.Πολυτεχνείου στο Μέτσοβο. Και αυτό:

- Όχι μόνο γιατί το Μέτσοβο αποτελεί χαρακτηριστικό ανοιχτό φυσικό αλλά και οικονομικοκοινωνικό, παραγωγικό, πολιτισμικό, τεχνικό/τεχνολογικό και περιβαλλοντικό εργαστήριο για την διεπιστημονική και ολιστική διερεύνηση, προσέγγιση, μελέτη και αντιμετώπιση των πολυδιάστατων θεμάτων και προβλημάτων των ορεινών περιοχών της Ηπείρου της ορεινότερης περιφέρειας της Ελλάδας που αποτελεί με την Αυστρία τις ορεινότερες χώρες της Ευρώπης,
- Όχι μόνο γιατί οι ανάγκες της χώρας μας σε εξειδικευμένους μηχανικούς και επιστήμονες οι οποίοι θα κληθούν να στελεχώσουν τις σχετικές υπηρεσίες των ορεινών Περιφερειών, Νομαρχιών και Δήμων της χώρας είναι πανθομολογούμενα υπαρκτές και μεγάλες,
- Όχι μόνο γιατί το Ανώτατο Τεχνολογικό Ίδρυμα της χώρας το Πολυτεχνείο μας οφείλει την ύπαρξη και ανάπτυξη του στους εκ Μετσόβου ιδρυτές και μεγάλους ευεργέτες του και θέλει να επιστρέψει ένα μέρος του χρέους στην γενέτειρά τους στην Ήπειρο,
- Αλλά και γιατί το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο με την σοβαρότητα και την υπευθυνότητα που διέπει την πολυδιάστατη επιστημονοτεχνική, εκπαιδευτική, ερευνητική, κοινωνική και πολιτισμική συμβολή του στην ανάπτυξη της πατρίδας μας, πριν ζητήσει την ίδρυση και λειτουργία της Σχολής αυτής, στο Μέτσοβο φρόντισε να προετοιμάσει σύμφωνα με τις τελειότερες διεθνείς προδιαγραφές την απαραίτητη και λειτουργικά άρτια κτιριακή υποδομή του και να τη θέσει στη διάθεση της Ηπείρου και της Πολιτείας ή οποία με τη σειρά της θα πρέπει να αποδείξει την ευαισθησία της και την άμεση ανταπόκρισή της στην όπως τεκμηριώθηκε, υπαρκτή και μεγάλη ανάγκη της ορεινής χώρας μας ν' αντιμετωπίζει με τον βέλτιστο τρόπο τα θέματα και τα προβλήματα Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών της.

Στην προσπάθειά μας αυτή ήδη έχουμε εκφρασμένη την ενεργό συμπαράσταση της Περιφερειακής, Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά και πολλών τοπικών φορέων και μένει η Πολιτεία να πάρει τις αποφάσεις της.

Το ΜΕ.Κ.Δ.Ε. του Ε.Μ.Π. σε δημιουργική συνεργασία με το Ίδρυμα Ανάπτυξης του Μετσόβιου Κέντρου Διεπιστημονικής Έρευνας (ΜΕ.Κ.Δ.Ε.) του Ε.Μ.Π., το Ίδρυμα Εγνατία Ηπείρου και όλους τους πολίτες, δημιουργούς, επιστήμονες, παραγωγούς και εργαζόμενους και τις πρωτοβουλίες, κινήσεις, ενώσεις και συλλογικότητές τους στην Ήπειρο, τη διασπορά και την αποδημία, πέρα απ' την καθημερινή του επιστημονοτεχνική, ερευνητική, κοινωνική και πολιτισμική του δραστηριότητα, θα δώσει όλες του τις δυνάμεις για την ίδρυση και λειτουργία Σχολής Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης των Ορεινών Περιοχών του Ε.Μ.Π. στις εγκαταστάσεις του στο Μέτσοβο.

Και αυτή πιστεύουμε ότι θα είναι η μεγαλύτερη, μόνιμη και ουσιαστικότερη συμβολή του στην Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη της Ηπείρου.

8. Σημειώσεις, αναφορές

¹ European Commission, 2004. *Mountain Areas in Europe: Analysis of mountain areas in EU and member states, acceding and other European countries*. Final Report, European Commission contract No 2002.CE.16.0.AT.136, NORDREGIO (Nordic Centre for Spatial Development).

² Ε.Σ.Υ.Ε., 1995. *Κατανομή της εκτάσεως της Ελλάδος κατά βασικές κατηγορίες χρήσεως*. Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος, Αθήνα.

³ EUROSTAT, 1999, 2000, 2001. *Regional GDP per capita in the EU and the candidate countries.*

⁴ EUROSTAT, 2003. *Unemployment in the EU and the Acceding Countries.*

⁵ Ρόκος, Δ., 2004. «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη», στο 3ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π. «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη», Ε.Μ.Πολυτεχνείο, Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, Μέτσοβο, 7-10 Ιουνίου 2001, Εναλλακτικές Εκδόσεις, σελ. 79-140, Αθήνα.

9. Βιβλιογραφία

Αβέρωφ, Μ., 1999. *Η ζωή του Γεωργίου Αβέρωφ*, Το Ελληνικό Βιβλίο, Μετάφραση Τ. Μιχαηλίδη από τα Γαλλικά.

Δημολιάτης, Γ., 2004. «Αεικίνητη Ανάπτυξη... Perpetuum Development!», *Οικοτοπία*, Τεύχος 29.

Douglas, G., 2003. "The world is full of a number of things, I'm sure we should all be as happy as kings" – Two proposals for improvement of Development. (<http://www.developmentgateway.org/download/179880/itart3.rtf>)

ICIMOD, 2003. *Partnerships in Sustainable Mountain Development. Securing the Future for the Hindu Kush-Himalayas. Overall Strategy 2003-2007*, ICIMOD.

Κατσιμάρδος, Τ., 2004. *Η Ελλάδα των ενεργετών: Μιχαήλ Τσιτσάς*, Εφημερίδα «Ημερησία»

Κατσιμάρδος, Τ., 2004. *Η Ελλάδα των ενεργετών: Νικόλαος Στουρνάρης*, Εφημερίδα «Ημερησία»

Katsaros, D. 2002. "Policies for the development of the Greek mountains. Innovative Structures for the Sustainable Development of Mountainous Areas (ISDEMA Project)". Paper to the *Thessaloniki Seminar*, 17-18 March 2002. (<http://www.mtnforum.org/resources/library/katsd02a.htm>)

Michailidou, E. and Rokos, D., 2003. «Land Policy Measures Affecting Livestock Production and Forestry in Mountainous Areas and Worth-Living Integrated Development», presented in the *International Symposium on Animal Production and Natural Resources Utilisation in the Mediterranean Mountain Areas*, June 5-7, 2003. Ioannina, Epirus, Greece (πρακτικά υπό έκδοση).

Rist, G., 1997. *The History of Development*. Zed books, London and New York.

Ρόκος, Δ., 1980α. *Κτηματολόγιο και Αναδασμός - Πολιτική Γης*, Εκδ. Μαυρομαμάτης ΕΠΕ, σελ. 276, Αθήνα, 1980.

Ρόκος, Δ., 1980β. *Φυσικά Διαθέσιμα και Ολοκληρωμένες Αποδόσεις*, Εκδ. Παρατηρητής, σελ. 304, Θεσσαλονίκη, 1980.

Ρόκος, Δ., 1996. *Φωτοερμηνεία – Τηλεπισκόπηση*, Ε.Μ.Π. Εργαστήριο Τηλεπισκόπησης, Αθήνα.

Ρόκος, Δ., 1998α. Η Διεπιστημονικότητα στην Ολοκληρωμένη Προσέγγιση και Ανάλυση της Ενότητας της Φυσικής και της Κοινωνικοοικονομικής Πραγματικότητας. Στο *Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, Τομέας Φιλοσοφίας "Φιλοσοφία, Επιστήμες και Πολιτική"*, 24-27.5.1996, Συγκομιδή προς τιμήν του Ομότιμου Καθηγητή Ευτ. Μπιτσάκη (επιμ. Π.Νούτσος), Εκδ. Τυπωθήτω-Γ. Δαρδάνος, σελ. 403-437, Αθήνα, 1998.

Ρόκος, Δ. (Επιστ. Επιμέλεια), 1998β. *Το Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο για το Μέτσοβο. Επιστρέφοντας ένα Μέρος του Χρέους*, Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Ε.Μ.Π., Αθήνα.

Ρόκος, Δ., 1999. «Θεμελιώδεις Προϋποθέσεις για ένα Σχέδιο Αξιοβίωτης Ολοκληρωμένης Ανάπτυξης. Η Περίπτωση μιας Ελληνικής Περιφέρειας. Από τη Θεωρία στην Πράξη.», *Προσκεκλημένη Εισήγηση στο 6ο Παγκόσμιο Πανηπειρωτικό Συνέδριο*, Ηγουμενίτσα 26-29 Αυγούστου 1999.

- Ρόκος, Δ., 2001α. *Από τη «Βιώσιμη» στην Αξιοβίωτη Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη*, Εκδ. Α.Α. Λιβάνη, Αθήνα. 2003, σ. 551.
- Ρόκος, Δ., 2001β. «Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη», 3ο Διεπιστημονικό Διαπανεπιστημιακό Συνέδριο του Ε.Μ.Π. *Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη*, Συνεδριακό Κέντρο Μετσόβου, 7-10 Ιουνίου 2001, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα, 2004.
- Ρόκος, Δ. (Επιστ. Επιμέλεια), 2001γ. *Τεχνολογία, Πολιτισμός και Αποκέντρωση*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα.
- Ρόκος, Δ. (Επιστ. Επιμέλεια), 2004. *Η Ολοκληρωμένη Ανάπτυξη στις Ορεινές Περιοχές. Θεωρία και Πράξη*, Εναλλακτικές Εκδόσεις, Αθήνα.
- Schuurman, F.J. (ed.), 1996. *Beyond the Impasse*. Zed books, London and N. Jersey.
- Σουμάχερ Ε.Φ., *Το Μικρό είναι Όμορφο*, (Μετάφραση Φαράντος Χοϊδάς και Όλγα Τρέμη), Εκδόσεις Γλάρος, Αθήνα, 1980.
- The Panos Institute, 2002. *High Stakes. The future for mountain societies*, Panos Report No. 44, Panos' Oral Testimony Programme (OTP), Swiss Agency for Development and Cooperation.
- United Nations, 1992. *Declaration on Environment and Development and Agenda 21*, Conference of Environment and Development, , U.N.
- United Nations, 2003. *Resolution adopted by the General Assembly, 57/245. International Year of Mountains, 2002*, General Assembly, Agenda item 86, 30 January 2003.

The Contribution of the N.T.U.A. Metsovion Interdisciplinary Research Center (M.I.R.C.) and the N.T.U.A. M.I.R.C. Development Foundation in the Integrated Development of Epirus

D. Rokos, Professor, N.T.U.A.

E. Michailidou, Agriculturalist, MSc “Environment and Development”, N.T.U.A.,
PhD Candidate, N.T.U.A.

Metsovion Interdisciplinary Research Center, N.T.U.A.

Abstract

The N.T.U.A. Metsovion Interdisciplinary Research Center (M.I.R.C.) was founded in 1993 and was constituted by the N.T.U.A. Senate on 23.12.1998. Its aim is to conduct interdisciplinary research on the environment and the development of mountainous areas and substantially assist the N.T.U.A. in the direction of connecting N.T.U.A. educational and research activities with the homeland of the N.T.U.A. founders and great benefactors and contributing to the region’s Integrated Development.

The N.T.U.A. M.I.R.C. is assisted by the Public Welfare Foundation for the Development of the N.T.U.A. Metsovion Interdisciplinary Research Center, approved by Presidential Decree published in the official Hellenic Government Gazette (no. 559, vol. B, May 15, 2001). The aim of the Foundation is the continuous, systematic and integrated support of the function and development of the N.T.U.A. M.I.R.C. at the scientific, research, technical/technological, cultural, social and economic levels and creative co-operation toward the fulfillment of the Center’s aim, i.e. the protection and development of mountainous environment and local European cultures.

Several activities of the N.T.U.A. M.I.R.C. and the N.T.U.A. M.I.R.C. Development Foundation aim to contribute to the Integrated Development of Epirus. These include: the construction of the N.T.U.A. M.I.R.C. central facilities in Metsovo; the Center’s function as a decentralized, educational and cultural pole of the N.T.U.A. in Epirus, the Balkans and Europe; the organization of triennial interdisciplinary-interuniversity conferences in Metsovo since 1995 and the publication of the conferences’ proceedings; an overall contribution to the composition of the infrastructure necessary for the Integrated Development of Epirus. More specific N.T.U.A. M.I.R.C. activities of relevance to the latter point refer to the creation and maintenance of databases and records of demographic, social and other statistics, land use information and qualitative, quantitative and remote sensing data on the environment and the cultural heritage of Epirus. The Center additionally hosts hyperlink lists of local administration units, local organizations, organizations of emigrants from Epirus and other websites of relevance to the region.

This paper presents the objectives and programs of the N.T.U.A. M.I.R.C. and the N.T.U.A. M.I.R.C. Development Foundation and their scientific, research and cultural activities which intend to substantially contribute to the Integrated Development of Epirus.

Particular weight is placed on the effort to document and support the proposal for the establishment of a N.T.U.A. School of Environment and Development of Mountainous Areas in the N.T.U.A. M.I.R.C. premises in Metsovo.

Metsovo is a dynamic mountainous municipality in Epirus, the most mountainous region in Greece, which together with Austria, are the most mountainous states in the European Union. Therefore, apart from its obvious symbolism as the homeland of the founders and great benefactors of the N.T.U.A., Metsovo is, owing to the conditions of its physical and socioeconomic reality, the most justified location for such a School of the National Technical University of Athens.